

Tumregler för pensionen

För dig som sparar till eller planerar att ta ut pension



PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Förord	i
Sammanfattning	ii
1. Inledning	1
2. Hur mycket av min inkomst betalas in till min framtida pension?.....	3
3. Hur mycket får jag i pension?	5
4. Spelar det någon roll för pensionen när jag påbörjar och avslutar arbetslivet?	7
4.1 Pensionsålderns betydelse	7
4.2 Börja arbeta tidigare eller senare.....	10
5. Hur påverkas pensionen av deltid, föräldraledighet, barnår, plikttjänst och studier?.....	13
5.1 Arbeta deltid	13
5.2 Pensionsrätt under småbarnstiden	16
5.3 Plikttjänst.....	20
5.4 Studier.....	22
6. Behöver jag ett eget sparande till pension?.....	24
7. Behöver jag tjänstepension?	27
7.1 Privat pensionssparande med avdragsrätt.....	29
8. Vilken utbetalningstid ska jag välja för pensionen?	31
9. Hur mycket påverkar avgifterna och värdeutvecklingen?.....	32
9.1 Vad är en rimlig avgift på sparandet?	32
9.2 Effekten av avgifter på pensionen	34
9.3 Effekten av värdeutveckling på pensionen	36
10. Effekten av att föra över premiepension till din partner	39
11. Efterlevandeskydd.....	42
11.1 Efterlevandeskydd i allmän pension.....	42
12. Hur beskattas äldre?	46
13. Bilaga Prognosstandard.....	49
14. Bilaga Så fungerar pensionssystemet.....	50
14.1 Så fungerar den allmänna pensionen	50
14.1.1 Inträde och utträde från arbetslivet	50
14.1.2 Inkomstgrundad inkomst- och premiepension.....	51
14.1.3 Inkomstpensionstillägg	53
14.1.4 Garantipension	53
14.1.5 Bostadstillägg	54
14.1.6 Äldreförsörjningsstöd	54
14.1.7 Efterlevandeskydd	55
14.1.8 Pensionsålder och riktålder	55
14.1.9 Utbetalning av allmän pension och delningstal	56
14.2 Så fungerar tjänstepensionerna	56
14.2.1 Privatanställda tjänstemän.....	58

14.2.2	Privatanställda arbetare	58
14.2.3	Kommun- och regionanställda	59
14.2.4	Statligt anställda tjänstemän	60
14.3	Så mycket betalas in till din inkomst- och premiepension och tjänstepension varje månad?	62
	Referenser	65

Förord

Pensionsmyndighetens uppdrag är främst att administrera och betala ut den allmänna pensionen. Vi ska också ge såväl generell som individuell information om hela pensionen samt informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen. Vidare ska myndigheten stärka pensionärer och pensions sparare som konsumenter inom pensionsrelaterade områden. Vi ska därutöver följa, analysera och förmedla ålderspensionssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle.

Rapporten visar på ett förenklat sätt hur olika faktorer och val som den enskilda individen gör under arbetslivet påverkar hans eller hennes framtida allmänna pension, tjänstepension och privata pension. Syftet är att informera om hur pensionerna fungerar och på så sätt ge individen en bättre förståelse för hur olika val påverkar pensionen.

Rapporten har skrivits av Inger Johannisson. Monica Zettervall, Kristin Kirs, Tommy Lowén, Erik Ferm och Ann-Christin Meyerhöffer har bistått i projekt med kvalitetssäkring

Stockholm, 2024

Ole Settergren

Analyschef, Pensionsmyndigheten

Sammanfattning

I rapporten presenteras tumregler för hur allmän pension, tjänstepension och privat pension påverkas av olika individuella val. Tumreglerna ger ungefärliga svar på vanliga frågor om pensioner men de kan också användas för att på ett förenklat sätt visa hur vissa pensionsregler fungerar.

Ett syfte med rapporten är att genom förenklingar, så kallade tumregler, visa hur du kan påverka din totala inkomstgrundade pension. Exempel på tumregler i rapporten är:

- Din pension blir oftast lägre än den lön du hade innan du slutade jobba.
 - Du informerar dig bäst om din framtida pension genom att göra en pensionsprognos på www.minpension.se eller www.pensionsmyndigheten.se.
 - *Uttagsplaneraren* är ett stöd för dig som ska börja ta ut dina pensioner. Uttagsplaneraren finns på <https://www.minpension.se/allt-om-pensioner/ta-ut-pension/uttagsplaneraren-pa-minpension>.
- Så påverkas pensionen av att ta ut den tidigare eller senare än din riktålder, det vill säga den ålder som styr ditt första möjliga uttag av de olika förmånerna inom den allmänna pensionen.
 - Börjar du ta ut din pension före din riktålder och samtidigt slutar arbeta minskar din totala pension med cirka 6–7 procentenheter för varje år du tar ut pensionen tidigare i förhållande till din riktålder.
 - Börjar du ta ut din pension efter din riktålder ökar din totala pension med cirka 6–7 procentenheter för varje år du väntar med att ta ut pensionen och arbetslivet förlängs i förhållande till din riktålder.
- Så påverkas pensionen av att du börjar arbeta senare i livet.
 - Börjar du arbeta senare i livet minskar den totala pensionen med cirka 1–3 procentenheter för varje ytterligare år du skjuter upp inträdet på arbetsmarknaden.
 - Börjar du arbeta vid 25 års ålder jämfört med vid 23 års ålder behöver du arbeta 6 månader längre i slutet av arbetslivet för att din pension inte ska bli lägre.
 - Börjar du arbeta vid 28 års ålder behöver du arbeta 1 år och 9 månader längre i slutet av arbetslivet jämfört med om du börjat arbeta och tjäna in till pensionen vid 23 års ålder för att din pension inte ska lägre.
- Att arbeta deltid istället för heltid sänker din totala pension. Ju högre grad av deltid, ju fler år du arbetar deltid och ju tidigare i livet du arbetar deltid desto lägre blir din framtida pension.

- Jobbar du deltid under 5 års tid minskar din totala pension med cirka 1 procentenhet för varje ytterligare 10 procentenheter mindre arbetstid du jobbar i jämförelse med att du arbetar heltid.
- Jobbar du deltid under 10 års tid minskar din totala pension med cirka 1–2 procentenheter för varje ytterligare 10 procentenheter mindre arbetstid du jobbar.
- Din totala pension blir cirka 25 procent lägre om du under stora delar av ditt arbetsliv saknar tjänstepension i din anställning eller är egenföretagare utan privat pensionssparande.
- Vill du kompensera för utebliven tjänstepensionen behöver du spara
 - 4,5–6 procent av din lön före skatt vid en månadslön upp till 47 625 kronor.
 - 30–31,5 procent av din lön över 47 625 kronor före skatt.
- En procentenhet högre avgift på ditt pensionssparande innebär att
 - pensionskapitalet har minskat med 33 procent efter 40 år, vid ett engångssparande.
 - pensionskapitalet har minskat med 21 procent efter 40 år, vid ett löpande sparande.
- Den totala pensionen ökar med cirka 1 200–5 200 kronor för varje ytterligare procentenhets värdeutveckling.
- Om du för över din premiepensionsrätt till din maka, make eller registrerade partner.
 - Får den som tar emot överföringen mellan 50 och 2 000 kronor extra i premiepension per månad livet ut, beroende på hur mycket du tjänar in till premiepensionen.
- Tecknar du efterlevandeskydd tryggar du en löpande inkomst för dina efterlevande när du går bort medan du själv får en lägre pension under din livstid.

1. Inledning

Pensionssparare upplever ofta pension som något svårt, till exempel att det är svårt att veta vilka val som han eller hon behöver göra och hur olika val påverkar pensionen. Vanliga situationer och frågeställningar som pensionssparare funderar över kan vara hur den allmänna pensionen och tjänstepensionen påverkas av att jobba ytterligare ett år eller om, och i så fall hur mycket, en person behöver spara själv till sin pension. Det finns därför ett behov av en enkel och lättillgänglig vägledning och tumregler för att ska kunna fatta välgrundade beslut om till exempel längden på sitt arbetsliv, om han eller hon ska arbeta deltid och i så fall hur länge samt om ett eventuellt eget sparande till pensionen behövs. Denna rapport syftar till att ge svar på vanliga pensionsfrågor med hjälp av färdiga tumregler.

Rapporten riktar sig i första hand till de personer som arbetar med att informera om hur pension fungerar men även till dem som själva vill förstå hur olika val och faktorer påverkar den egna pensionen. Innehållet i rapporten syftar till att informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek, hur stor pensionen kan antas bli och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen, vilket ingår i Pensionsmyndighetens uppdrag. Tumreglerna ger inte exakta svar utan ger ett ungefärligt värde ”mellan tummen och pekfingeret”.

Under arbetslivet är det bästa sättet att informera sig om sin egen framtida pension att se sin pensionsprognos på www.minpension.se eller www.pensionsmyndigheten.se. Av pensionsprognosen får du veta det mest väsentliga – vad du kan förvänta dig att få i total pension per månad vid olika pensionsåldrar. Pensionen visas före skatt. Om du utifrån den kunskapen vill veta mer kan denna tumregelrapport vara behjälplig. För den som vill fördjupa sig ytterligare kan Pensionsmyndighetens Typfallsmodell användas för att göra egna beräkningar för en individ. I modellen varierar resultatet utifrån vilka antaganden och ingångsvärden som valts. Typfallsmodellen finns att ladda ner på Pensionsmyndigheten.se.

När du närmare dig pensioneringen hjälper dig verktyget Uttagsplaneraren att se vilken påverkan inkomstskatten har på din pension och se skillnaden på att ta ut pensioner vid olika tidpunkter och olika uttagstider. När du har valt den pensionsplan som passar dig bäst får du en checklista som stöttar dig i den fortsatta processen att ta ut pensionerna. Verktyget finns på <https://www.minpension.se/allt-om-pensioner/ta-ut-pension/uttagsplaneraren-pa-minpension>.

Vissa tumregler i rapporten är generella och gäller alla pensionssparare medan andra tumregler är mer beroende av pensionsspararens inkomst och födelseår. Utgångspunkten för de flesta tumregelberäkningar i denna rapport är en exempelperson född 1980, som omfattas av tjänstepension ITP1, det vill säga arbetsgivaren gör inbetalningar för individen till en helt premiebestämd tjänstepension. Personen antas börja arbeta vid 23 års ålder och ha en månadslön på 34 200 kronor under hela sitt yrkesverksamma liv.

Den valda lönen motsvarar medianlönen i Sverige 2022.¹ Den förväntade riktåldern för någon född 1980 är 68 år. I de fall andra exempel används nämns det särskilt i rapporten. I våra beräkningar antas den reala värdeutvecklingen efter avgifter, det vill säga netto, vara 1,76 procent, se bilagan om prognosstandard för ytterligare information. Vi presenterar bruttobelopp för den totala pensionen om inget annat nämns. Med brutto menas att beloppen är före inkomstskatt och före eventuell skatt på värdeutveckling. Med total pension menas summan av allmän pension och tjänstepension.

I bilagan, kapitel 14, Så fungerar pensionssystemet ger vi en kortare introduktion om de olika förmånerna i det allmänna pensionssystemet och utformningen av pensionen i de fyra största tjänstepensionsavtalen. Här förklarar vi även begrepp som riktålder, arvsvinst, delningstal och varför vi ibland räknar med en pensionsavgift till inkomst- och premiepensionssystemet på 18,5 procent och ibland på 17,21 procent.

¹ I skrivande stund är medianlönen för Sverige 2022 den senast publicerade av SCB och Medlingsinstitutet. Medianlönen 2022 var 34 200 kronor per månad för kvinnor och män, 33 000 kronor per månad för kvinnor och 34 200 kronor per månad för män.

2. Hur mycket av min inkomst betalas in till min framtida pension?

Det allmänna pensionssystemet

18,5 procent av din pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp per år betalas in till din framtida allmänna pension. 16 procent går till din inkomstpension och 2,5 procent går till din premiepension.

För att börja tjäna in till din allmänna pension krävs att din årslön är över 24 238 kronor (motsvarar 42,3 procent av prisbasbeloppet 2024) före skatt.

Det finns också ett avgiftstak för att tjäna in till inkomst- och premiepensionen som innebär att den del av din årsinkomst som överstiger 614 500 kronor eller 51 208 kronor per månad (2024) före skatt inte ger någon inkomst- och premiepension.

Tumregel för premiebestämd tjänstepension

Inbetalningen till den premiebestämda tjänstepensionen beror på avtalsområde men är i regel mellan 4,5 och 6 procent av bruttolönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp per år. Den övre gränsen motsvarar en månadslön på 47 625 kronor (2024).

För den del av lönen före skatt som överstiger 47 625 kronor per månad (2024) avsätts vanligtvis, beroende på avtalsområde, mellan 30 och 31,5 procent till tjänstepension.

Hur mycket din arbetsgivare betalar in till din tjänstepension beror på vilket kollektivavtal du tillhör. Om du inte vet hur avtalet är utformat kan du kontakta personalavdelningen på din arbetsplats, eller ditt fackförbund, för att få veta vad som gäller för dig.

Det är din arbetsgivare som betalar in avgiften till inkomst- och premiepensionerna och den är 18,5 procent av din pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp, varav 16 procentenheter går till inkomstpensionen och 2,5 procentenheter går till premiepensionen. Varje 100 kronor du har i pensionsgrundande inkomst betyder att din arbetsgivare betalar 16 kronor till inkomstpensionen och 2,5 kronor till premiepensionen. Den pensionsgrundande inkomsten är din inkomst före skatt minskad med den allmänna pensionsavgiften som är 7 procent.

Om du till exempel omfattas av de två största kollektivavtalen inom den privata sektorn betalar arbetsgivaren numera in motsvarande 4,5 procent av din lön före skatt upp till 7,5 inkomstbasbelopp till tjänstepension, givet att du har en premiebestämd tjänstepension. Har du en högre lön före skatt sätter arbetsgivaren av motsvarande 30 procent av inkomsten över 7,5 inkomstbasbelopp. Bilaga 14.2 ger en överblick över hur tjänstepensionen är utformad inom de fyra största kollektivavtalen.

Har du en månadsinkomst före skatt på 33 000 kronor sätter arbetsgivaren sammanlagt av motsvarande 23 procent av din bruttoinkomst till allmän pension och tjänstepension, vilket i kronor räknat uppgår till cirka 7 590 kronor per månad till din framtida pension.

Bilaga 14.3 ger en överblick över hur mycket arbetsgivaren sätter av från en lön på 34 200 kronor, det vill säga medianlönen i Sverige 2022, till inkomst- och premiepensionen och till tjänstepension, både i kronor och i procent av lönen.

3. Hur mycket får jag i pension?

Tumregel för storleken på din pension

Din pension blir oftast lägre än den lön du hade innan du slutade jobba.

Det bästa sättet att informera sig om sin egen pension är att se sin pensionsprognos på www.minpension.se eller www.pensionsmyndigheten.se. Av pensionsprognosen får du veta det mest väsentliga – vad du kan förvänta dig att få i total pension per månad vid olika pensionsåldrar.

Hur stor pensionen blir beror på hur många år du arbetat och betalat skatt, vilken lön du haft och om du har tjänstepension och kanske även eget sparande till pension. Det beror också på hur länge du förväntas försörja dig på pensionen. Eftersom de delar som påverkar pensionen ser så olika ut för olika människor finns det inte ett generellt svar om pensionens storlek i kronor.

Tabell 1 nedan visar vilken inkomst- premie- och tjänstepension i förhållande till den sista månadslönen vår exempelperson född 1980 kan förvänta sig vid olika pensionsåldrar.

Tabell 1. Förväntad pension, före skatt, i förhållande till slutlönen för personer födda 1980

Ålder	65	68	69	71
Total pension i förhållande till slutlön	56%	71%	75%	83%
Inkomst- och premiepension i förhållande till slutlön	41%	54%	57%	63%
Tjänstepension i förhållande till slutlön	15%	17%	18%	20%

Not 1: I kolumnerna visas hur stor pensionen blir som andel av slutlönen givet ett arbetsliv till olika pensionsåldrar, innan inkomstskatten är dragen. Löneutvecklingen i tabellen följer den genomsnittliga i Sverige, det vill säga räknas upp med inkomstindex. Not 2: Total pension inkluderar allmän inkomst- och premiepension samt tjänstepension. Inkomstpensionstillägget och garantipensionen är inkluderad i de beräkningar personen är berättigad till dessa förmåner. Not 3: Beräkningarna för tjänstepensionen är enligt ITP 1. Not 4: Den förväntade riktåldern för personer födda 1980 är 68 år.

Vi ser i tabell 1 att ju senare du börjar ta ut din pension desto högre kommer både den allmänna inkomst- och premiepensionen samt tjänstepensionen att bli i förhållande till slutlönen. Den förväntade riktåldern, det vill säga den pensionsålder som tar hänsyn till den ökande medellivslängden i Sverige, för födda 1980 är 68 år. Om exempelpersonen går i pension vid den åldern kommer hen att få cirka 71 procent av sin slutlön i pension, varav

huvuddelen kommer från det allmänna pensionssystemet och uppgår till cirka 54 procent av slutlönen. Tjänstepensionen är ett viktigt tillskott och uppgår till cirka 17 procent av slutlönen. Av den totala pensionen utgör tjänstepensionen cirka 25 procent.

På pensionsmyndigheten.se finns rapporten *Nyblivna pensionärens kompensationsgrader* som redovisar statistik över de faktiska ersättningsnivåerna, pensionen före skatt i förhållande till slutlönen, bland dem som började ta ut allmän pension 2021.

4. Spelar det någon roll för pensionen när jag påbörjar och avslutar arbetslivet?

4.1 Pensionsålderns betydelse

Tumregel vid tidigare uttag av pension

Att ta ut pension före riktåldern och samtidigt sluta arbeta ger en lägre månatlig pension. Inkomst-, premie- och tjänstepension minskar med cirka 6–7 procentenheter för varje år du tar ut pensionen tidigare i förhållande till din riktålder. Hur mycket pensionen minskar beror på lönen och på hur många år du har haft en arbetsinkomst. För dem som får en stor andel av sin pension från garantipensionen kommer dock minskningen vara mindre. Garantipensionen kan betalas ut tidigast från riktåldern.

Tumregel vid senare uttag av pension

Att ta ut pension efter riktåldern ger en högre månatlig pension. Inkomst-, premie- och tjänstepension ökar med cirka 6–7 procentenheter för varje år du väntar med att ta ut pensionen och arbetslivet förlängs i förhållande till din riktålder. Hur mycket pensionen ökar beror på vid vilken ålder du börjar ta ut pensionen och hur många år du har haft en lön. För dem som får en stor andel av sin pension från garantipensionen kommer dock ökningen vara mindre. Den som enbart kommer att få garantipension kan inte höja sin allmänna pension genom att skjuta upp pensionsuttaget.

De faktorer som har särskilt stor betydelse för hur mycket du kommer att få i pension per månad är storleken på din inkomst under arbetslivet, antalet år du har tjänat in till pensionen, när du börjar ta ut din pension och om du har tjänstepension. Det här kapitlet visar hur din månatliga pension påverkas av vid vilken ålder du tar ut din pension.

Tabell 2 visar hur mycket den totala pensionen, det vill säga inkomst-, premie- och tjänstepension, minskar procentuellt om vår exempelperson går i pension före 68 års ålder jämfört med om han eller hon går i pension vid 68 års ålder. Exemplet i tabellen förutsätter heltidsarbete fram till pensioneringen då lönearbetet upphör helt och att personen har haft den högsta pensionsgrundande inkomsten under sitt yrkesliv. I det allmänna pensionssystemet finns det en övre inkomstgräns för att tjäna in pensionen.

Den gränsen innebär att den högsta pensionsgrundande inkomsten är 571 500 kronor per år, vilket motsvarar 47 625 kronor per månad (2024).²

Tabell 2 Beräknad procentuell minskning av total pension vid ett pensionsuttag före 68 års ålder jämfört med vid 68 års ålder

Månadslön	Pensionsålder		
	65 år	66 år	67 år
Upp till 47 600	-19%	-12%	-6%

Not 1: Beräknat för en individ född 1980 med en månadslön som om 47 600 kronor. Individen antas arbeta heltid fram till pensioneringen för att därefter helt upphöra med lönearbete. Not 2: Den förväntade riktåldern för dem födda 1970–1980 är 68 år, vilket innebär att den ålder då de tidigast kan påbörja uttag av sin inkomst- och premiepensionen är 65 år. Garantipension kan betalas ut tidigast från 68 års ålder. Not 3: I tabellen beaktar vi förskottsräntans effekt genom att vi jämför hur stor pensionen är när individen är 68 år och inte vid de olika uttagsåldrarna. Alltså, för den individ som börjar ta ut pensionen vid 65 års ålder jämför vi storleken på pensionen när hen är 68 år med den pension hen skulle få om hen istället börjar ta ut pensionen vid 68 år. Den inkomst- och premiepension som ännu inte har betalats ut genererar en värdeutveckling som individen får. Istället för att få en större del av värdeutvecklingen i slutet av pensionstiden har beslutsfattarna bestämt att pensionärerna ska få en större andel av värdeutvecklingen i början av pensionstiden. Själva pensionsbeloppet är oförändrat över tid men pensionen minskar på grund av att beloppet för värdeutvecklingen minskar. För att få en närmare beskrivning av förskottsräntan, se Pensionsmyndigheten (2021a).

Tabell 2 ovan visar att varje ytterligare år som exempelpersonen tidigarelägger uttaget av pensionen, i jämförelse med att börja ta ut pension vid 68 års ålder, minskar pensionen med mellan 6 och 7 procentenheter. Hur mycket pensionen minskar beror på hur långt innan 68 års ålder han eller hon väljer att ta ut pension. Att börja ta ut pensionen vid 65 års ålder (som är den förväntade tidigaste uttagsålder för inkomst- och premiepensionen för personer födda 1980 med de nya reglerna för riktålder) istället för vid 68 års ålder sänker personens månatliga bruttopension med cirka 19 procent. Räkneexemplet i tabellen ovan gäller inte pensionärer som förväntas få en utfyllnad av sin allmänna pension i form av garantipension när han eller hon fyllt 68 år.³ Syftet med räkneexemplet är att tydliggöra effekten av ett års mindre arbete på den inkomstgrundande pensionen och tjänstepensionen.

Tabell 3 visar hur mycket inkomst-, premie och tjänstepension ökar procentuellt om vår exempelperson påbörjar sitt uttag efter 68 års ålder jämfört med vid 68 års ålder.

² För närmare information om beloppsgränserna för 2024 se bilaga Så fungerar pensionssystemet.

³ Pensionsförmåner som inte är inkomstgrundade, som till exempel garantipension och bostadstillägg, kan tas ut tidigast vid riktåldern. För vår exempelperson är det 68 års ålder.

Tabell 3 Beräknad procentuell ökning av total pension vid ett pensionsuttag efter 68 års ålder jämfört med vid 68 års ålder

Månadslön	Pensionsålder	
	69 år	70 år
Upp till 47 600	6%	13%

Not 1: Beräknat för en individ född 1980 med en månadslön om 47 600 kronor. Individen antas arbeta heltid fram till pensionen för att därefter helt sluta att lönearbeta. Not 2: Den förväntade riktåldern för dem födda 1970–1980 är 68 år, vilket innebär att den ålder då de tidigast kan påbörja uttag av sin inkomst- och premiepensionen är 65 år. Garantipension kan betalas ut tidigast från 68 års ålder. Not 3: I tabellen beaktar vi förskottsräntans effekt genom att vi jämför hur stor pensionen är när individen är 68 år och inte vid de olika uttagsåldrarna. Alltså, för den individ som börjar ta ut pensionen vid 69 års ålder jämför vi storleken på pensionen när hen är 68 år med den pension hen skulle få om hen istället börjar ta ut pensionen vid 68 år. Den inkomst- och premiepension som ännu inte har betalats ut genererar en värdeutveckling som individen får. Istället för att få en större del av värdeutvecklingen i slutet av pensionstiden har beslutsfattarna bestämt att pensionärerna ska få en större andel av värdeutvecklingen i början av pensionstiden. Själva pensionsbeloppet är oförändrat över tid men pensionen minskar på grund av att beloppet för värdeutvecklingen minskar. För att få en närmare beskrivning av förskottsräntan, se Pensionsmyndigheten (2021a).

Varje ytterligare års heltidsarbete efter 68 års ålder ger mellan 6 och 7 procentenheter extra i sammanlagd pension. Storleken på tillskottet beror på vid vilken ålder uttaget av pensionen påbörjas samt hur länge individen arbetar vidare. Vårt exempel visar att fortsatt arbete under 2 år efter 68 års ålder till 70 års ålder kan ge cirka 13 procent mer i pension per månad, livet ut. På samma sätt som tidigare exkluderar vi här pensionärer som får utfyllnad av sin allmänna pension i form av garantipension. Individer med ingen, låg eller medelhög inkomstpension kan få ett grundskydd i form av garantipension, vilket leder till att effekten av ett års extra arbete blir lägre än vad beräkningarna ovan anger. De som enbart har garantipension ökar inte sin pension alls genom att skjuta upp pensioneringen om de inte har tjänstepension.

Resultaten i tabellerna ovan visar att ju senare du tar ut din pension desto högre blir det månatliga beloppet. Det beror på att din samlade pension då fördelas på färre år vilket ger en högre pension per månad. Pensionen blir också högre om du fortsätter att arbeta och tjäna in till pension under fler år, störst betydelse har dock antalet år som din samlade pensionsbehållning ska fördelas över.

4.2 Börja arbeta tidigare eller senare

Tumregel för hur mycket pensionen minskar vid ett senare inträde i arbetslivet

Att börja arbeta (heltid) senare i livet minskar den totala pensionen med mellan 1 och 3 procentenheter per månad för varje ytterligare år inträdet på arbetsmarknaden skjuts upp. Hur mycket pensionen minskar beror på vid vilken ålder du träder in i arbetslivet och hur långt arbetslivet blir.

Tumregel för att kompensera ett senare inträde genom att arbeta längre

För att kompensera att du börjar arbeta och tjäna in till pensionen vid 25 års ålder jämfört med vid 23 års ålder behöver du arbeta 6 månader längre i slutet av arbetslivet. Om du börjar arbeta och tjäna in till pensionen först vid 28 års ålder behöver du arbeta 1 år och 9 månader längre i slutet av arbetslivet jämfört med om du börjat arbeta och tjäna in till pensionen vid 23 års ålder.

Vad är bäst för pensionen, börja jobba tidigare eller längre?

Givet att du kan fortsätta arbeta heltid ger ett års senarelagt uttag av pensionen en högre pension än att börja arbeta ett år tidigare. I unga år går det dock inte att förutsäga om det kommer vara möjligt att senarelägga pensioneringen.

Tabell 4 visar hur mycket den totala pensionen minskar i procent för vår exempelperson vid olika startåldrar i arbetslivet jämfört med om han eller hon började arbeta vid 23 års ålder, vid pensionsåldrarna 65 år och 68 år. Skillnaden är i procent.

Tabell 4 Minskning av total pension, i procent vid senarelagt inträde i arbetslivet, vid given pensionsålder, jämfört med inträde vid 23 års ålder

Procentuell skillnad i pension jämfört med 23 års ålder					
Pensionsålder	Börja arbeta vid				
	24 år	25 år	26 år	27 år	28 år
65 år	-2%	-4%	-7%	-10%	-13%
68 år	-1%	-2%	-4%	-6%	-9%
71 år	-1%	-2%	-4%	-6%	-8%

Not: Vår exempelperson antas arbeta heltid från start till pensioneringen.

Hur mycket mindre din pension blir på grund av att du börjar arbeta senare beror på hur många år du väntar med att ta ut din pension. Att börja arbeta vid 28 års ålder istället för vid 23 års ålder sänker den månatliga pensionen för vår exempelperson med mellan 9 och 13 procent beroende på hans eller hennes pensionsålder. För varje år som personen skjuter heltidsarbetet på framtiden mellan 23 och 28 års ålder minskar den månatliga pensionen med mellan cirka 1 och 3 procentenheter, vid en given pensionsålder.

Tabell 5 visar hur mycket längre exempelpersonen behöver arbeta efter 68 års ålder om han eller hon börjar arbeta heltid vid 25 respektive 28 års ålder, jämfört med om personen hade börjat arbeta vid 23 års ålder. Jämförelsen utgår från att individen vill ha lika mycket i pension som den skulle ha fått om han eller hon började arbeta vid 23 års ålder och gick i pension vid 68 års ålder.

Tabell 5 Antal extra arbetsår i slutet av arbetslivet för att få en bibehållen pension när man börjar arbeta senare i livet, jämfört med pension från ett arbetsliv som börjar vid 23 års ålder och slutar vid 68 års ålder

	Inträdesålder	
	25 år	28 år
Pensionsålder	68 år och 6 månader	69 år och 9 månader
Extra tid i slutet av arbetslivet	6 månader	1 år och 9 månader

Not: Referenspensionen är den pension en individ får när han eller hon arbetat heltid från 23 års ålder till 68 års ålder. Tabellen visar hur mycket arbetslivet behöver förlängas i slutet av arbetslivet för att kompensera ett senare inträde i arbetslivet vid 25 respektive 28 års ålder, i jämförelse med ett inträde till arbetslivet vid 23 års ålder. Den som börjar arbeta vid 28 års ålder behöver arbeta tills han eller hon är 69 år och 9 månader, istället för till 68 års ålder om han eller hon hade börjat arbeta vid 23 års ålder. Skillnaden är 3 år senare inträde och 1 år och 9 månader senare utträde.

Om vår exempelperson börjar arbeta vid 28 års ålder behöver han eller hon arbeta tills den är 69 år och 9 månader för att få lika mycket i pension som om den hade börjat arbeta vid 23 års ålder och börjat ta ut pensionen vid 68 år. Skillnaden är alltså att exempelpersonen börjar arbeta fem år senare och börjar ta ut pensionen 1 år och 9 månader senare.

Varför bidrar inte en tidigare start i arbetslivet lika mycket till pension som de extra åren i slutet av arbetslivet, givet att du arbetar lika många år och har samma inkomst i de båda fallen? Om du startar ditt arbetsliv några år tidigare så förräntas ditt intjänande från de åren under en längre tid jämfört med intjänandet i slutet av arbetslivet. Ett senarelagt uttag av pensionen gör dock att den samlade pensionsbehållningen ska fördelas på färre år, eller månader, och förräntningen från det tidiga intjänande uppväger inte i tillräcklig utsträckning för den kortare utbetalningstiden.

5. Hur påverkas pensionen av deltid, föräldraledighet, barnår, plikttjänst och studier?

5.1 Arbeta deltid

Tumregler för deltidsarbete

Att arbeta deltid istället för heltid sänker din totala pension.

Ju högre grad av deltid du arbetar desto lägre blir din framtida pension.

Att jobba deltid under 5 års tid minskar din totala pension med cirka 1 procentenhet för varje ytterligare 10 procentenheter mindre arbetstid du jobbar i jämförelse med att du arbetar heltid.

Att jobba deltid under 10 års tid minskar din totala pension med cirka 1–2 procentenheter för varje ytterligare 10 procentenheter mindre arbetstid du jobbar.

Hur mycket mindre pensionen blir beror på antalet år du arbetar deltid, i vilken grad, som andel av heltid du arbetar, men också vid vilken ålder du arbetar deltid.

Din pension blir lägre ju fler år du arbetar deltid.

Att arbeta deltid tidigare i livet sänker din pension mer jämfört med att arbeta deltid senare i livet, vid lika grad av deltidsarbete och antal år med deltidsarbete.

Våra beräkningar inkluderar enbart intjänande till allmän pension baserat på pensionsgrundande inkomster. Ett eventuellt intjänande baserat på pensionsgrundande belopp ingår alltså inte.

Tjänstepension ingår i våra beräkningar, liksom eventuell garantipension och inkomstpensionstillägg.

När du arbetar deltid baseras intjänandet till inkomst- och premiepension och tjänstepensionen på en lägre arbetsinkomst jämfört med heltidsarbete. I tabellen nedan presenterar vi beräkningar för i vilken utsträckning vår exempelpersons totala pension minskar vid olika grader av deltidsarbete, längden på deltidsarbetet och vid vilken ålder i livet deltidsarbetet sker. Din pension blir lägre ju högre grad du arbetar deltid och ju fler år du arbetar deltid.

Tabellerna 6, 7 och 8 visar hur mycket den totala pensionen minskar i procent vid olika grad av deltidsarbete jämfört med heltidsarbete samt vid

olika längd av deltidarbete för en individ som börjar arbeta vid 23 års ålder fram till pensioneringen vid 68 års ålder. I tabellerna 6 och 7 räknas tiden för deltid från och med 30 respektive 45 års ålder. I tabell 8 däremot beräknas längden på deltiden i slutet av arbetslivet. Deltid de sista 5 arbetsåren innebär att exempelpersonen går ned i arbetstid från och med 63 års ålder. På sammavis innebär deltid de sista 8 och 10 åren deltid från och med 60 års ålder respektive 58 års ålder.

Tabell 6 Procentuell minskning av total pension vid deltidarbete i förhållande till heltidsarbete från 30 års ålder, pensionsålder 68 år

Antal år i deltid från 30 års ålder	Grad av heltidsarbete				
	90%	80%	70%	60%	50%
5 år	-1%	-2%	-3%	-4%	-5%
8 år	-1%	-3%	-4%	-6%	-7%
10 år	-2%	-4%	-5%	-7%	-9%

Not: I kolumnerna visas hur pensionen påverkas av att arbeta deltid, som andel av heltidsarbete, under 5, 8 eller 10 år från och med 30 årsålder. Om exempelpersonen arbetar 70 procent av en heltidstjänst under 8 år så kommer den framtida pensionen bli 4 procent lägre livet ut jämfört med om personen hade arbetat heltid under hela arbetslivet. I typfallet har vi antagit att den reala löneutvecklingen är 1,6 procent och att den reala värdeutvecklingen är 3,5 procent. En högre real värdeutveckling får en något högre effekt på inkomstbortfallet och en lägre real värdeutveckling innebär en lägre effekt än den i tabellen.

Tabell 7 Procentuell minskning av total pension vid deltidarbete i förhållande till heltidsarbete från 45 års ålder, pensionsålder 68 år

Antal år i deltid från 45 års ålder	Grad av heltidsarbete				
	90%	80%	70%	60%	50%
5 år	-1%	-1%	-2%	-3%	-3%
8 år	-1%	-2%	-3%	-4%	-5%
10 år	-1%	-2%	-4%	-5%	-6%

Not: I kolumnerna visas hur pensionen påverkas av att arbeta deltid, som andel av heltidsarbete, under 5, 8 eller 10 år från och med 45 års ålder. Om exempelpersonen går ned i arbetstid och arbetar 80 procent av en heltidstjänst under 8 år så kommer den framtida pensionen bli 2 procent lägre livet ut jämfört med om personen hade arbetat heltid under hela arbetslivet. I typfallet har vi antagit att den reala löneutvecklingen är 1,6 procent och att den reala värdeutvecklingen är 3,5 procent. En högre real värdeutveckling får en något högre effekt på inkomstbortfallet och en lägre real värdeutveckling innebär en lägre effekt än den i tabellen.

Tabell 8 Procentuell minskning av total pension vid deltidarbete i förhållande till heltidsarbete i slutet av arbetslivet, pensionsålder 68 år

Antal år deltid från 68 års ålder och tidigare	Grad av heltidsarbete				
	90%	80%	70%	60%	50%
5 år	-0,5%	-1%	-1%	-2%	-2%
8 år	-1%	-2%	-2%	-3%	-4%
10 år	-1%	-2%	-3%	-4%	-5%

Not: I kolumnerna visas hur pensionen påverkas av att arbeta deltid, som andel av heltidsarbete, under 5, 8 eller 10 år i slutet av arbetslivet. Om exempelpersonen går ned i arbetstid de sista 5 åren, från och med 63 års ålder och arbetar 80 procent av en heltidstjänst så kommer den framtida pensionen bli 1 procent lägre livet ut jämfört med om personen hade arbetat heltid under hela arbetslivet. I typfallet har vi antagit att den reala löneutvecklingen är 1,6 procent och att den reala värdeutvecklingen är 3,5 procent. En högre real värdeutveckling får en något högre effekt på inkomstbortfallet och en lägre real värdeutveckling innebär en lägre effekt än den i tabellen.

Vi ser i tabellerna 6, 7 och 8 att vid given grad av deltidarbete blir den totala pensionen lägre i ju yngre ålder du arbetar deltid. För vår exempelperson minskar den totala pensionen till exempel med 9 procent vid halvtidsarbete under 10 år från det att han eller hon är 30 år. Motsvarande minskning är 5 procent om exempelpersonen börjar jobba halvtid de sista 5 åren i arbetslivet, från och med 58 års ålder. Deltidsarbete i början av arbetslivet slår alltså hårdare mot din framtida pension jämfört med deltidarbete närmre pensionsåldern 68 år. Det beror på att värdeutvecklingen på pensionerna under arbetslivet gör att tidigare inbetalningar till pensionen är mer värdefulla än senare, då de har gett värdeutveckling under en längre tid.

Inom vissa tjänstepensionsavtal finns möjligheten att gå ner i deltid innan du börjar ta ut din pension utan att pensionen påverkas. Exempelvis så finns det något som kallas delpension för dig som jobbar inom stat, kommun eller region. Fråga din arbetsgivare vad som gäller för dig.

5.2 Pensionsrätt under småbarnstiden

Tumregel för hur pensionen påverkas av föräldraledighet under barnets första levnadsår

Din ledighet under barnets nio första månader påverkar din framtida totala pension marginellt, under förutsättning att du tar ut betald föräldraledighet, har tjänstepension och får pensionsrätt för barnår.

Tumregel för tillskott av pensionsrätt för barnår

Pensionsrätt för barnår, så kallade barnårsrätter, ges för barn upp till fyra år och går till den av föräldrarna som har lägst inkomst.

Barnårsrätter ges oavsett om du är föräldraledig eller inte. De registreras under barnets första fyra år och ger dig mellan 200 och 300 kronor per månad extra i allmän pension livet ut (jämfört om barnårsrätter inte funnits), per barn. Storleken på tillskottet i pensionen beror på i vilken utsträckning barnåren för varje barn överlappar varandra. Du kan som max få fyra års barnårsrätter per barn, men då behöver det vara fyra år mellan barnens födelse. Om de överlappar blir tillskottet lägre än om de inte överlappar.

Tumregel för tjänstepension vid föräldraledighet

I vilken utsträckning du får avsättningar till din tjänstepension när du är föräldraledig ser olika ut beroende på om du jobbar inom stat, kommun, region eller privat. Du behöver fråga din arbetsgivare vad som gäller för din tjänstepension.

Den föräldrapenning som du kan få via Försäkringskassan när du är föräldraledig kompenserar i viss utsträckning för det inkomstbortfall du får på grund av föräldraledigheten, cirka 80 procent av din arbetsinkomst upp till 10 prisbasbelopp.⁴ Föräldrapenningen är pensionsgrundande inom det allmänna pensionssystemet och du fortsätter därför att tjäna in till inkomst- och premiepensionen. Pensionsintjänandet blir lägre eftersom den pensionsgrundande inkomsten är lägre, vilket i sin tur ger en lägre framtida pension i jämförelse med om du hade lönearbetat fullt ut. Samtidigt blir

⁴ Den inkomst som föräldrapenningen från Försäkringskassan baseras på är densamma som för den sjukpenninggrundande inkomsten. Den högsta sjukpenninggrundande inkomsten är 10 prisbasbelopp, det vill säga 573 000 kr under 2024.

pensionen högre jämfört med om du tar ut föräldraledighet utan föräldrapenning.

Utöver att föräldrapenningen är pensionsgrundande så får den av föräldrarna som har lägst inkomst även pensionsgrundande belopp för barnår under barnets första fyra år.⁵ Pensionsgrundande belopp för barnår är ett sätt att schablonmässigt kompensera föräldrar för bortfall i pensionsintjänandet som föräldraledighet kan innebära. Du behöver inte informera Pensionsmyndigheten för att få pensionsrätt för barnår, de beräknas automatiskt och redovisas under Mina pensionskonton när du loggar in på pensionsmyndigheten.se.

I vilken utsträckning din arbetsgivare fortsätter att betala in till din tjänstepension under föräldraledigheten beror på vilket kollektivavtal du omfattas av och om du tar ut så kallad betald (från Försäkringskassan) eller obetald föräldraledighet. För anställda inom stat, kommun och region har föräldraledigheten en begränsad effekt på tjänstepensionen eftersom arbetsgivaren betalar in till tjänstepension fullt ut under en viss tid.

I tabellerna 7 och 8 nedan presenterar vi exempel på hur mycket extra en exempelperson får i månatlig pension, kronor och procent, i framtiden jämfört med om han eller hon inte hade tjänat in pensionsrätt för barnår. I tabellen ser vi resultaten för de fyra största avtalsområdena samt för dem som inte omfattas av kollektivavtal. Resultaten redovisas också för två olika längder av föräldraledighet samt för två olika längder av deltidsarbete. Beräkningarna är gjorda för en annan exempelperson än det exempel som använts som standard i övrigt för rapporten, individen är född 1993, börjar arbeta vid 25 års ålder, har två barn och en månadsinkomst på 38 000 kronor. Exempelpersonen antas få sitt första barn vid 30 års ålder.

⁵ Pensionsgrundande belopp för barnår får tillgodoräknas en förälder endast om

1. föräldern har varit försäkrad och bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
2. barnet har varit bosatt i Sverige hela intjänandeåret eller, om barnet inte har levt hela det året, den del av året barnet levt

Har föräldrarna adopterat barn kan den med lägst arbetsinkomst få pensionsrätt för barnår för de första fyra åren som de har barnet i sin vård, dock som längst till det år då barnet fyller 10 år.

Tabell 9 Olika typer av föräldraledighets påverkan på total pension i kronor per månad före skatt, för en individ född 1993 med två barn

	Med tjänstepension från stat, kommun, region		Med tjänstepension från privat sektor		Inget tjänstepensionsavtal	
	Med pensionsrätt för barnår	Utan pensionsrätt för barnår	Med pensionsrätt för barnår	Utan pensionsrätt för barnår	Med pensionsrätt för barnår	Utan pensionsrätt för barnår
Föräldraledig 14 mån	-100	-500	-300	-700	-100	-500
Föräldraledig 9 mån	+100	-300	+/-0	-400	+100	-300
Deltid 75% (yngsta barnet 8 år)	-700	-700	-1 000	-1 000	-700	-700
Deltid 90% (yngsta barnet 8 år)	-300	-300	-400	-400	-300	-300

Källor: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/vad-paverkar-din-pension/smabarnstiden-kan-paverka-din-pension>. Not 1: Beräkningarna är gjorda för en individ född 1993 som börjar arbeta vid 25 års ålder, har två barn och en månadsinkomst på 38 000 kronor. Exempelpersonen antas få sina barn vid 30 och 32 års ålder och är den av barnens föräldrar som tjänar minst. Not 2: Med "Yngsta barnet 8 år" i första kolumnen avses deltid från det att första barnet föds tills det yngsta barnet är 8 år.

Vi ser i tabell 7 att pensionsrätten för barnår kompenserar fullt inkomstbortfallet under barnets första nio månader, givet att högsta belopp för föräldrapenning tas ut. Vid föräldraledighet under barnets första 14 månader kompenserar pensionsrätten också för inkomstbortfallet men inte fullt ut, exempelpersonen får 100–300 kronor mindre i framtida pension. Beloppet är lika för alla vid en given inkomst. Tabellen visar att variationen beror på vilket tjänstepensionsavtal du omfattas av

Vi ser också i tabell 7 effekten på den totala pensionen av att ha arbetat deltid under småbarnsåren fram tills att det yngsta av de två barnen i vårt exempel fyllt 8 år. Pensionsrätt för barnår ges under barnets första 4 år så den negativa effekten på pensionen beror den lägre inkomsten som deltidsarbete ger. Att den negativa effekten är olika beror på tjänstepensionsavtalets utformning. Att arbeta 75 procent av en heltidstjänst ger 700 kronor lägre framtida pension för kommun- och regionanställda. Det beror på att de anställda får full tjänstepensionsinbetalning även om de är föräldralediga utan att ta ut föräldrapenning samt vid deltidsarbete fram tills barnet fyllt 8 år. Motsvarande deltidstjänst i privat sektor ger 1 000 kronor mindre i framtida pension och det beror på att privata arbetsgivare i regel bara betalar in för betald föräldraledighet och för den arbetade arbetstiden.

Tabell 8 nedan visar motsvarande som tabell 7 ovan men uttrycker förändringen i procent istället för i kronor.

Tabell 10 Olika typer av föräldraledighets påverkan på pensionen i procent per månad före skatt, för en individ född 1993 med två barn

	Med tjänstepension från stat, kommun, region		Med tjänstepension från privat sektor		Inget tjänstepensionsavtal	
	Med pensionsrätt för barnår	Utan pensionsrätt för barnår	Med pensionsrätt för barnår	Utan pensionsrätt för barnår	Med pensionsrätt för barnår	Utan pensionsrätt för barnår
Föräldraledig 14 mån	-0,4%	-2,0%	-1,3%	-2,9%	-0,5%	-2,7%
Föräldraledig 9 mån	0,4%	-1,2%	0,0%	-1,7%	-0,5%	-1,6%
Deltid 75% (yngsta barnet 8 år)	-2,7%	-2,7%	-4,2%	-4,2%	-3,8%	-3,8%
Deltid 90% (yngsta barnet 8 år)	-1,2%	-1,2%	-1,7%	-1,7%	-1,6%	-1,6%

Källor: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/vad-paverkar-din-pension/smabarnstiden-kan-paverka-din-pension>. Not 1: Beräkningarna är gjorda för en individ född 1993 och som börjar arbeta vid 25 års ålder, har två barn och en månadsinkomst på 38 000 kronor. Typfallet antas få sina barn vid 30 och 32 års ålder och är den av barnens föräldrar som tjänar minst. Not 2: Med 8 år i första kolumnen avses deltid från det att första barnet föds tills det yngsta barnet är 8 år.

5.3 Plikttjänst

Tumregel för hur pensionen påverkas av pliktjänst

Du får pension baserat på din pliktjänstgöring och den ger cirka 0,1 procent extra i pension livet ut för varje ytterligare månad som du tjänstgör, jämfört med om du inte hade tjänat in till pension på annat sätt. Storleken på tillskottet i pensionen varierar också med längden på ditt yrkesliv. Pensionsrätter för pliktjänst baseras på en fiktivt beräknad inkomst som kallas för pensionsgrundande belopp (PGB).

Du som gör pliktjänst får pensionsrätt i inkomst- och premiepensionen för den aktuella perioden. Detta gäller om du har genomfört din pliktjänst under åren 1995–2010, och från 2018 och framåt. Den frivilliga utbildningen ger däremot inte pensionsgrundande belopp.

Villkor för att få pensionsrätt för pliktjänst är att du behöver ha tjänstgjort minst 120 dagar i följd. Det pensionsgrundande beloppet som räknas för varje tjänstgöringsdag motsvarar 50 procent av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten i samhället för det året. Arbetsgivare betalar i regel inte in till tjänstepension när du gör pliktjänst.

Tabell 12 visar hur mycket extra en exempelperson får i framtida total pension vid olika längd av pliktjänst jämfört med om han eller hon inte hade tjänat in pensionsgrundande belopp för pliktjänsten, givet att personen inte skulle ha haft en annan inkomst under pliktjänstgöringen. Tabellen visar resultaten för pensionsåldrarna 66 år respektive 69 år. Beräkningarna är gjorda för en exempelperson född 1990 som påbörjar pliktjänsten vid 18 års ålder och som därefter förvärvsarbetar från 23 till 66 eller 68 års ålder.

Tabell 11 Tillskott till total pension per månad före skatt vid olika längd på plikttjänst och vid olika pensionsåldrar, procent

Pensions- ålder	Plikttjänst 4 mån	Plikttjänst 7 mån	Plikttjänst 11 mån	Plikttjänst 1 år
66 år	0,3%	0,6%	0,9%	1,0%
69 år	0,3%	0,5%	0,7%	0,6%

Not: Typfallet är född 1990, gör plikttjänsten det år hen fyller 18 år, börjar arbeta vid 23 års ålder med en månadslön på 34 200 kronor och omfattas av tjänstepensionsavtalet ITP1. Valda pensionsåldrar är tidigaste uttagsålder och riktålder i det allmänna pensionssystemet för den som är född 1990.

För varje extra månad exempelpersonen gör plikttjänst ger det pensionsgrundande beloppet cirka 0,1 procent tillskott till hans eller hennes framtida allmänna pension före skatt.

5.4 Studier

Tumregel för hur pensionen påverkas av studier

Pensionsrätter för studier baseras på en fiktivt beräknad inkomst som kallas för pensionsgrundande belopp (PGB). De registreras för dina studier och ger mellan 0,1–2 procent extra i pension per månad livet ut för varje ytterligare år som du studerar. Storleken på tillskottet i pensionen varierar med längden på ditt yrkesliv.

Om du studerar på högskola eller universitet och får studiebidrag från Centrala studiestödsnämnden (CSN) ger det pensionsrätter till inkomst- och premiepensionen. Det enda du behöver göra är att söka bidragsdelen i studielånet. Du kan kontakta CSN för att veta vilka studier som berättigar till studiemedel.

Du behöver inte ha haft lön tidigare för att få pensionsrätt för studier. Staten betalar in pensionsavgifterna och de baseras på pensionsgrundande belopp. Studiemedlet består av två delar, studielån och studiebidrag. Det pensionsgrundande beloppet är 138 procent av studiebidraget. Pensionsrätten är 18,5 procent av detta belopp. Du som studerar och försörjer dig på studiemedel får pensionsrätter registrerade hos Pensionsmyndigheten via CSN. Du behöver alltså inte göra något själv för att få pensionsrätten registrerad.

Möjligheten att få pensionsavgift inbetald av staten gäller studier från och med år 1995 och framåt. För att pensionsrätterna för dina studier ska kunna räknas med i din framtida pension ska du ha minst fem år med deklarerade inkomster från arbete innan du fyller 71 år. Inkomsterna ska motsvara minst två inkomstbasbelopp för varje aktuellt år.

Arbetar du under studietiden och lov tjänar du in till inkomst- och premiepensionen förutsatt att din årsinkomst är högre än 24 238 kronor (2024). Du kan också omfattas av tjänstepension när du arbetar tillfälligt. Arbetsgivaren betalar in till både den allmänna pensionen och tjänstepensionen. Ditt intjänande från arbetet baseras på din pensionsgrundande inkomst. Fråga din arbetsgivare vad som gäller för dig

I tabell 12 nedan presenterar vi hur mycket pensionen ökar i framtiden på grund av de pensionsgrundande beloppen för studier. Vi jämför studielängderna 1–5 år med att inte studera alls och jämför resultaten för pensionsåldrarna 65 år respektive 68 år. Beräkningarna är gjorda för en exempelperson född 1980 som påbörjar studier vid 20 års ålder och som börjar förvärvsarbete vid 25 års ålder. Personen antas ha 34 200 kronor i lön när han eller hon börjar arbeta heltid. Pensionsrätten för studier ger ett lägre tillskott till den framtida pension jämfört med om personen arbetat heltid istället för att studera. För att renodla effekten av pensionsgrundande belopp på pensionen antar vi att individen börjar arbeta vid 25 års ålder

istället för direkt efter avslutade studier och antar att individen inte har någon tjänstepension. Tabell 12 visar tillskottet i procent av den totala allmänna pensionen före inkomstskatt.

Tabell 12 Årligt tillskott i allmän bruttopensionen vid olika studielängd och pensionsåldrar, procent

Pensions- ålder	Studier 1 år	Studier 2 år	Studier 3 år	Studier 4 år	Studier 5 år
65 år	0,3%	0,7%	1,0%	1,4%	2,0%
68 år	0,1%	0,2%	0,4%	0,5%	0,9%

Not: Typfallet är född 1980, börjar studera vid 20 års ålder, börjar arbeta vid 25 års ålder med en månadslön på 34 200 kronor och har inte tjänstepension. Valda pensionsåldrar är tidigaste uttagsålder och riktålder i det allmänna pensionssystemet för den som är född 1980.

Vi ser att 5 års studier ger 1–2 procent extra i allmän bruttopension jämfört med om studier inte hade genererat någon pensionsrätt. Tabellen visar också att storleken på tillskottet beror på studietidens längd och arbetslivets längd efter avslutade studier. Att tillskottet blir mindre i procent vid den senare pensionsåldern beror på att exempelpersonen har tjänat in mer till allmän pension vid 68 års ålder jämfört med vid 65 års ålder.

6. Behöver jag ett eget sparande till pension?

Tumregel för eget sparande till pension på ett investeringssparkonto (ISK) eller i en kapitalförsäkring

Varje ytterligare 10-årsperiod med ett sparande på 500 kronor per månad leder till en ökning av pensionen med cirka 300–500 kronor per månad vid livslångt uttag som börjar vid 68 års ålder, beroende på när du börjar spara och hur länge du sparar. För de flesta med tjänstepension motsvarar det ett tillskott till den samlade pensionen med mellan cirka 1–2 procentenheter vid livslångt uttag som börjar vid 68 års ålder.

Om du som anställd med tjänstepension vill spara själv för att komplettera din framtida allmänna pension och tjänstepension finns det flera olika sätt att spara på, till exempel på ett investeringssparkonto, ISK, eller i en kapitalförsäkring. Ett annat sätt att förbättra ekonomin som pensionär är att minska dina utgifter som pensionär. Du kan betala av eventuella lån, till exempel att amortera på bolån. Amortering av bolån ger lägre räntekostnader, mindre känslighet för räntehöjningar och en möjlighet till billigare boende som pensionär. Alla minskade utgifter under pensionstiden ger dig ett bättre ekonomiskt utrymme.

En skillnad mellan att spara i ISK och exempelvis en kapitalförsäkring är att ISK inte har några så kallade försäkringsinslag. Ett sparande i försäkring kan vara ett bra alternativ om du vill att försäkringsbolaget betalar in till ditt pensionssparande om du skulle bli långvarigt sjukskriven eller om du vill ha extra ekonomiskt skydd till din familj om du avlider före en viss ålder. Det är också inslaget av försäkring som möjliggör att du kan välja livslång utbetalning av pensionen i exempelvis en kapitalförsäkring.

Om du väljer ett sparande med försäkring behöver du dock vara extra uppmärksam på avgifterna. Försäkringssparande är ofta förknippat med avgifter i flera led som i slutändan minskar din pension. Betala bara för de tilläggsförsäkringar du behöver och som inte täcks av andra försäkringar som du redan har.

Hur mycket det egna sparandet påverkar den totala pensionen beror på när under arbetslivet du sparar, hur länge du sparar, värdeutvecklingen på ditt sparande och vilken uttagstid du sedan väljer. Ju kortare uttagstid du väljer för ditt egna pensionssparande desto högre blir det månatliga tillskottet i kronor. Men då upphör också utbetalningarna av det egna sparandet när perioden är slut, vilket ökar antalet år utan denna utbetalning. Tabellerna 13 och 14 nedan visar vad ett sparande på 500 kronor per månad under olika

sparandetid och uttagstid betyder i tillskott till den samlade pensionen, vid en i kronor given allmän pension och tjänstepension.

I tabell 13 ser vi att ett eget sparande i ISK eller i en kapitalförsäkring på 500 kronor per månad ger 300–1 500 kronor mer i inkomst per månad livet ut om du väljer ett livslångt uttag som börjar vid 68 års ålder. Beloppet blir förstås högre ju längre tid du har sparat, vid en given värdeutveckling på kapitalet.

Tabell 13 Tillskott i kronor till pensionen efter skatt per månad från ett månadssparande på 500 kronor

Vald uttagstid från 68 års ålder	Sparat under 10 år (från 45 års ålder)	Sparat under 20 år (från 45 års ålder)	Sparat under 30 år (från 35 års ålder)	Sparat från 23 till 68 års ålder
10 år	612	1 185	2 058	2 900
20 år	332	644	1 118	1 575
Livslångt från 68 års ålder	308	596	1 034	1 457

Not: Beloppen i tabellen är beräknade för ett sparande i ISK eller kapitalförsäkring. Beloppen är sannolikt något högre än vid verkligt utfall beroende på den schablon vi använder för att räkna bort kapitalskatten under uttagstiden. Kapitalskatten på ett sparande i ISK är frändragen beloppen och ingår schablonmässigt både under sparandetiden och uttagstiden.

Tabell 14 visar motsvarande tillskott som i tabell 13 men i förhållande till den samlade pensionen efter skatt. Beräkningarna är gjorda för vår exempelperson född 1980, med en månadsinkomst på 34 200 kronor under livet, tjänstepension enligt ITP1 och uttagsålder 68 år. Vi ser att tillskottet ökar med 1–2 procentenheter per 10 år med sparande och utgör 2–7 procent av det totala sparandet efter skatt, beroende på sparande tid och uttagstid. Ju fler år du sparar desto större blir förstås tillskottet.

Tabell 14 Tillskott i procent till den totala pensionen efter skatt från ett månadssparande på 500 kronor

Vald uttagstid från 68 års ålder	Sparat under 10 år (från 45 års ålder)	Sparat under 20 år (från 45 års ålder)	Sparat under 30 år (från 35 års ålder)	Sparat från 23 till 68 års ålder
10 år	3%	6%	9%	13%
20 år	2%	3%	5%	7%
Livslångt från 68 års ålder	2%	3%	5%	7%

Not: Beloppen i tabellen är beräknade för ett sparande i ISK eller kapitalförsäkring. Beloppen är sannolikt något högre än vid verkligt utfall beroende på den schablon vi använder för att räkna bort kapitalskatten under uttagstiden. Kapitalskatten på ett sparande i ISK är frändragen beloppen och ingår schablonmässigt både under sparandetiden och uttagstiden. Not 2: beräkningarna är baserade på vår exempelperson född 1980, med en månadsinkomst på 34 200 kronor och har tjänstepension från ITP1.

7. Behöver jag tjänstepension?

Tumregel för dig som inte har tjänstepension i din anställning

Saknar du tjänstepension i din anställning eller är företagare kan din pension bli cirka 25 procent lägre om du inte själv sparar för att kompensera den uteblivna tjänstepensionen.

Om du vill kompensera för den tjänstepension som de flesta anställda får är ett riktmärke att spara 4,5–6 procent av din lön före skatt vid en månadslön upp till 47 625 kronor (2024). Tjänar du mer än så behöver du spara mellan 30 och 31,5 procent på överskjutande lön, före skatt, för att få motsvarande tjänstepension som en anställd med kollektivavtal. Om du börjar spara sent i arbetslivet kan du behöva sätta av högre andel av lönen för att kompensera för utebliven tjänstepension.

Som vi visar ovan i tabell 1, se kapitel 3, så utgör tjänstepensionen en betydande andel av slutlönen, vilket i slutändan motsvarar cirka 25 procent av den totala pensionen. Det är alltså en betydande andel av pensionsinkomsten som går bort om du inte har tjänstepension i din anställning. I statlig sektor och de privata sektorerna betalar arbetsgivaren in 4,5 procent av lönen före skatt till din tjänstepension vid månadslön upp till 47 626 kronor (2024). I kommun- och regionsektorn sätter arbetsgivaren av 6 procent av månadslönen upp till samma gräns. För högre månadslön tjänar du inte in till allmän pension och därför är avsättningarna till tjänstepension högre för den överskjutande delen av lönen. I den statliga och i de privata sektorerna betalar arbetsgivaren in motsvarande 30 procent av den överskjutande delen av lönen före skatt. I kommun- och regionsektorn är motsvarande andel 31,5 procent.

Du behöver spara för varje år som du saknar avsättning till tjänstepension för att kunna kompensera fullt ut. Om du börjar spara sent i arbetslivet för att kompensera för tidigare år utan tjänstepensionsavsättningar behöver du spara en högre andel av lönen.

Tabell 15 visar hur mycket du behöver spara av hela din lön före skatt, vid olika lönenivåer, för att kompensera för att du inte har tjänstepension i statlig sektor och i de privata sektorerna respektive i kommun- och regionsektorn. Tabellen visar behovet av sparande uttryckt som procent av din lön före skatt och i kronor.

Tabell 15 Sparande i procent av hela lönen före skatt och motsvarande månadssparande i kronor för att kompensera för tjänstepension i privat sektor och i kommunsektor

Bruttolön per månad, kronor	Privat sektor, arbetar och tjänstemän, och statlig sektor		Kommuner och regioner	
	Sparande-nivå	Sparbelopp per månad	Sparande-nivå	Sparbelopp per månad
0–47 626	4,5%	2 143	6,0%	2 858
50 000	5,7%	2 855	7,2%	3 605
55 000	7,9%	4 355	9,4%	5 180
60 000	9,8%	5 855	11,3%	6 755
75 000	13,8%	10 355	15,3%	11 80

7.1 Privat pensionssparande med avdragsrätt

Tumregel för privat pensionssparande med avdragsrätt

Om du är anställd och saknar tjänstepension under hela året eller om du är egen företagare kan du spara till pension genom att göra avdrag i din inkomstdeklaration till Skatteverket. För att få göra avdraget behöver du spara i ett individuellt pensionssparande, IPS, eller i en pensionsförsäkring.

Sparande med avdragsrätt beskattas med inkomstskatt när du tar ut ditt sparkapital. Det innebär att ditt månadsbelopp blir lika stort som om du hade sparat utan avdragsrätt, givet att du sparar ett lika stort belopp och att din inkomstskatt är oförändrad vid sparandetillfället och vid uttagstillfället. Ytterligare förbehåll är att värdeutvecklingen och kapitalskatten i de jämförande sparformerna är lika.

Om din inkomstskatt är högre när du tar ut ditt sparande jämfört med under sparandeperioden sänker det värdet på ditt utbetalade kapital jämfört med om du hade sparat motsvarande belopp utan att nyttja avdragsrätten.

Avdragsrätten medför, vid ett givet sparbelopp per månad eller år, att du har kvar mer av din inkomst att leva på jämfört med ett sparande utan avdragsrätt.

Avdragsrätten medför, vid en given inkomstnivå, att du kan spara ett lägre belopp jämfört med ett sparande utan avdragsrätt. Exempelvis motsvarar ett sparande på 1 088 kronor med avdragsrätt 1 600 kronor utan avdragsrätt, vid en inkomstskattesats om 32 procent.

Den som driver enskild firma och har ett överskott som är lägre än brytpunkten för statlig inkomstskatt (615 300 kronor 2024) bör inte spara med avdragsrätt. Det beror på att sparandet reducerar den pensionsgrundande inkomsten, och därmed den allmänna pensionen, och skattesubventionen uppväger inte minskningen i allmän pension. Sparandet bör då istället ske på ett investeringssparkonto eller i en kapitalförsäkring med beskattad inkomst.

Om din arbetsgivare inte sätter av till tjänstepension åt dig har du möjlighet att göra skatteavdrag i din deklaration till Skatteverket för privat pensionssparande. Avdragsmöjligheten gäller också för dig som är företagare. För att få göra avdrag i din deklaration för privat pensionssparande behöver du spara i ett individuellt pensionssparande (IPS) eller i en pensionsförsäkring. Nedan i kapitlet ger vi tumregler för privat pensionssparande med avdragsrätt för dig som inte har tjänstepension i din anställning.

Det finns regler för hur stort avdraget kan vara och det finns tidsramar för när pensionssparandet senast måste ha gjorts för att avdrag ska medges. Skatteverket har information om dessa regler.

IPS och pensionsförsäkring omfattas av samma skatteregler. Skillnaden mellan sparformerna är att IPS inte har några så kallade försäkringsinslag. Pensionsförsäkringar kan vara bra alternativ om du vill lägga till en försäkring som innebär att försäkringsbolaget betalar in till ditt pensionssparande om du skulle bli långvarigt sjukskriven eller om du vill ha extra ekonomiskt skydd till din familj om du avlider före en viss ålder. Det är också inslaget av försäkring som möjliggör att du kan välja livslång utbetalning av pensionen i exempelvis en pensionsförsäkring.

Om du väljer ett sparande med försäkring behöver du dock vara extra uppmärksam på avgifterna. Pensionsförsäkringar är ofta förknippade med avgifter i flera led som i slutändan minskar din pension. Betala bara för de tilläggsförsäkringar du behöver och som inte täcks av andra försäkringar som du redan har.

I Pensionsmyndighetens rapport *Spara till pension som företagare* (2023), se länk i rapportens Referenser, ger myndigheten handfasta tips om bland annat vad du som egen företagare behöver ta ställning till, hur du kan ta ut lön/överskott för att maximera din allmänna pension, kompensera för avsaknaden av tjänstepension och information om de ekonomiska fördelar som finns med att driva företaget vidare längre upp i åldern.

Hur mycket sparandet påverkar den totala pensionen beror på hur länge du arbetar, hur länge du sparar privat och under hur många år det privata pensionssparandet tas ut. Tar du ut det privata pensionssparandet livsvarigt har även tidpunkten för uttaget av din pension betydelse för storleken på beloppet. Se närmare information i rapportens kapitel 4 ovan.

8. Vilken utbetalningstid ska jag välja för pensionen?

Tumregel för utbetalningstid för tjänstepension och privat sparande

Livsvarig utbetalning erbjuds inom tjänstepensionen, inom de flesta individuella tjänstepensioner, inom vissa kapitalförsäkringar och inom vissa pensionsförsäkringar.⁶ Eftersom du vid pensioneringen vanligtvis inte vet din återstående livslängd kan det vara klokt att ta höjd för att du lever länge och därför bör du välja livsvarig utbetalning så att du får pension livet ut, eller åtminstone inte välja alltför kort uttagstid. Det är särskilt viktigt att överväga livsvarig utbetalning för eget sparande till pension om det ska kompensera för avsaknaden av tjänstepension.

Du kan i regel välja utbetalningstid för din tjänstepension, din individuella tjänstepension, ditt privata avdragsgilla pensionssparande och ditt egna sparande. För tjänstepension och övriga sparformer med försäkringsinslag kan du välja livsvarig utbetalning. Kortaste utbetalningstid är ofta fem år och då behöver du ta ut ett lika stort belopp varje månad och år. Ju kortare uttagstid du väljer desto större belopp kommer du att få utbetalt varje månad, jämfört med till exempel livsvarig utbetalning. Det beror på att ditt sparkapital fördelas på ett färre antal år. Nackdelen med att ta ut kapitalet under en begränsad tid är att du inte har pensionstillskottet livet ut.

Den allmänna inkomst- och premiepensionen betalas alltid ut livsvarigt.

⁶ Individuell tjänstepension är en tjänstepension som har avtalats direkt mellan arbetsgivaren och den anställda och är utanför kollektivavtalen.

9. Hur mycket påverkar avgifterna och värdeutvecklingen?

9.1 Vad är en rimlig avgift på sparandet?

Tumregel för avgift i global aktieindexfond

Ett bra alternativ för ett långsiktigt sparande till pension kan vara att spara i en global aktieindexfond. I globala aktiefonder sprids risken över hela världen och sparandet blir inte känsligt för hur enskilda marknader eller branscher utvecklas. Ett riktmärke för en låg förvaltningsavgift i en global aktieindexfond på den svenska fondmarknaden är 0,20 procent per år i fondavgift.

När du sparar i fonder spelar avgifter på sparandet stor roll, särskilt i det långa loppet. Genom att veta vad som är en låg avgift kan du i längden spara hundratusentals kronor.

De som administrerar och förvaltar sparad kapital tar ut en avgift för att finansiera sin verksamhet. Du betalar avgiften löpande och den dras automatiskt från ditt sparkapital. Avgifterna tas i regel ut i procent av ditt sparade kapital men kan också vara en fast avgift i kronor.

När du ser över tid sparande kan det vara bra att se över vilka avgifter som tas ut, hur de tas ut och hur ofta de tas ut. Ofta är det flera avgifter som betalas per år. En del företag redovisar avgifterna i en klumpsumma, en så kallad total avgift. Du behöver vara uppmärksam på om den totala avgiften inkluderar samtliga avgifter eftersom olika företag redovisar på olika sätt.

Några vanliga avgifter är:

- årlig avgift för att utföra arbetet med att fylla fonden med olika innehav som till exempel räntebärande papper och aktier, avgiften har olika namn, till exempel förvaltningskostnad och försäkringsavgift.
- transaktionsavgifter för köp och sälj av aktier och räntebärande papper i en fond. Det är vanligt i fonder som investerar i utländska aktier,
- prestationsbaserad avgift tas ut av vissa fonder när fonden presterar bättre än sitt jämförelseindex.

Indexfonder är passivt förvaltade fonder och investerar i värdepapper som motsvarar ett bestämt index, till exempel Stockholmsbörsens index OMXS30. Det innebär mindre arbete för fondförvaltaren eftersom innehavet

i fonden redan är bestämt. Lite arbete ger en låg avgift. En aktiv förvaltd fond innebär att förvaltaren aktivt väljer ut fondens innehåll, vilket kräver mer jobb än för en indexfond. Pensionsmyndigheten (2021b) visar att det dock är sällan som en aktivt förvaltd fond ger en bättre värdeutveckling netto på lång sikt jämfört med en indexfond. Med värdeutveckling netto menas här fondens värdeutveckling minus samtliga av de avgifter som tas ut för fonden.

Inom det allmänna premiepensionssystemet tas en avgift ut från den enskilde individens konto för att finansiera administrations- och transaktionskostnaderna i systemet. Avgiften är 0,13 procent (2023) av premiepensionskapitalet på individens konto. Det finns en övre gräns i kronor för avgiften, vilket innebär att du som premiepensionssparare betalar högst 100 kronor per år. Avgiften dras automatisk en gång per år från ditt premiepensionskonto. Därtill kommer en förvaltningsavgift som kapitalförvaltarna tar ut för sitt arbete med att förvalta premiepensionskapitalet. Förvaltsalternativet AP7 Såfas avgift varierar med åldern och är 0,05 procent (2024) upp till 55 års ålder. Därefter sänks avgiften i takt med att andelen räntefond ökar och är som lägst 0,04 procent (2024) vid 75 års ålder.

För de traditionella försäkringar som är förvaltsalternativ för tjänstepensionerna inom de fyra största kollektivavtalen är storleken på de olika avgifterna som tas ut olika. Försäkringsavgiften, den avgift som tas ut för att administrera din försäkring, tas ut årligen och ligger mellan 0,05 och 0,15 procent. Utöver det tas även en kapitalförvaltningskostnad ut för att förvalta ditt kapital, kapitalförvaltningskostnaden dras från din värdeutveckling innan den fördelas ut till dig. Kostnaden ligger mellan 0,03 och 0,04 procent. I vissa fall tas även en fast årlig avgift ut.

De valbara fonderna inom respektive tjänstepensionsområde har motsvarande avgiftsnivå eller högre. Utöver kapitalförvaltningskostnaden och försäkringsavgiften tar en del valcentraler ut en administrationsavgift på inbetalda premier till valcentralen. En vanlig avgiftsnivå är cirka 1 procent av det inbetalade premierna.

9.2 Effekten av avgifter på pensionen

Tumregel för avgifternas betydelse

En procentenhet högre årsavgift innebär att pensionskapitalet har minskat med 33 procent efter 40 år.

Om pensionssparandet påbörjas idag och samtidigt fylls på med nytt sparande varje år handlar det istället om en minskning av pensionen med 21 procent efter 40 år, vid en procentenhet extra i avgift.

De avgifter som tas ut på ditt sparande och på ditt kapital minskar storleken på ditt kapital. Värdeutvecklingen tillför kapital, men om avgifterna är höga får du i slutändan mindre kapital än om avgifterna hade varit lägre, vid en given värdeutveckling. På grund av ränta-på-ränta-effekten kan till exempel en till synes låg fondavgift påverka kapitalet mycket på lång sikt. Pensionssparande är normalt sett ett långsiktigt sparande som kan pågå under ett helt liv. Det är därför viktigt att vara uppmärksam på de avgifter som tas ut.

En enkel tumregel för hur avgiften påverkar det pensionskapital man har just nu, utan att beakta framtida sparbelopp, är att använda formeln:

$$1 - (1 - \text{avgiften i procent})^{\text{antal år sparandet pågår}}$$

Tabell 16 visar resultatet av våra beräkningar gjorda med hjälp av formeln. Vi har gjort beräkningar för olika avgiftsnivåer mellan 0,5–3 procent och för olika antal år med sparande mellan 5–40 år.

Tabell 16 Minskning av pensionen i procent vid olika avgiftsnivåer jämfört med utan avgift, utifrån ett fast pensionskapital idag

Avgift per år för sparandet	0,50%	1%	2%	3%
Minskningen av pensionen				
Antal år sparandet sker				
5 år	2,5%	4,9%	9,6%	14,1%
10 år	4,9%	9,6%	18,3%	26,3%
20 år	9,5%	18,2%	33,2%	45,6%
30 år	14,0%	26,0%	45,5%	59,9%
40 år	18,2%	33,1%	55,4%	70,4%

Om du pensionssparar löpande under flera år får inte avgiften lika stort genomslag jämfört med i tabellen ovan. Det beror på att det endast är det

första årets inbetalningar som påverkas fullt ut av alla efterföljande årsavgifter medan det sista årets inbetalningar bara påverkas av det sista årets avgifter.

Tabell 17 nedan visar hur mycket pensionskapitalet i ett årligt sparande minskar vid en avgiftshöjning på 0,5 procent, 1 procent, 2 procent eller 3 procent utifrån ett utgångsläge med en real värdeutveckling på 3,5 procent efter avgifter. Sparandetiden varierar mellan 5–40 år.

Tabell 17 Minskning av pensionen vid olika avgiftsnivåer jämfört med utan avgift, utifrån ett årligt sparande

Avgift per år för sparandet	0,50%	1%	2%	3%
Antal år sparandet sker	Minskningen av pensionen			
5 år	1,3%	2,5%	5,0%	7,3%
10 år	2,6%	5,1%	9,9%	14,4%
20 år	5,4%	10,4%	19,5%	27,4%
30 år	8,3%	15,8%	28,6%	39,0%
40 år	11,4%	21,3%	37,2%	49,3%

Vi ser att ju högre avgiften är, vid en given sparandeperiod, desto mer urholkar avgiften pensionen. Likaså ser vi att ju längre sparandeperioden är, vid en given avgift, desto mer urholkar avgiften pensionen. En högre avgift behöver alltså generera en betydligt högre värdeutveckling för att kompensera minskningen för avgiften. Det är värdeutvecklingen minus avgiften som är den relevanta värdeutvecklingen att jämföra med mellan olika sparfonder.

9.3 Effekten av värdeutveckling på pensionen

Tumregel om värdeutveckling

Varje procentenhet i värdeutveckling inom premie- och tjänstepensionen (eller eget pensionssparande) ger med ränta-på-ränta-effekten stor och positiv påverkan på din pension.

Storleken på den totala pensionen (allmän pension och tjänstepension) ökar successivt med mellan cirka 3 och 10 procent i kompensationsgrad (pension i förhållande till den inkomst du har åren innan du går i pension) för varje ytterligare procentenhets värdeutveckling. Detta motsvarar cirka 1 200 till 5 200 kronor högre pension per månad före skatt. Det stora spannet beror på arbetslivets längd – ju längre du väntar med att ta ut din allmänna pension och tjänstepension desto fler år med värdeutveckling.

Du har möjlighet att själv välja i vilka fonder du vill placera ditt premiepensionskapital och din premiebestämda tjänstepension. Fondförsäkring är den förvaltningsform som gäller för premiepensionen. Det är först när du börjar ta ut din premiepension som du kan välja att byta till en så kallad traditionell försäkring. För tjänstepensionen kan du välja mellan dessa två förvaltningsformer under hela ditt arbetsliv

Att spara i fonder innebär alltid en viss risk. Hög risk innebär större möjlighet till bra värdeutveckling, men också en större risk att förlora pengar. Låg risk betyder lägre möjlighet till bra värdeutveckling, men risken att förlora pengar blir mindre. Vilken risknivå du väljer i din premiepension och tjänstepension har betydelse för hur stor din slutliga pension kan förväntas bli. Aktiefonder är förknippade med högre risk och räntefonder med lägre risk.

Genom att välja risknivån i dina fonder kan du i viss grad påverka värdeutvecklingen på dina pensionspengar. Aktiefonder kan med sin högre risk på sikt ge en bättre förväntad värdeutveckling än räntefonder, men värdet varierar oftast mer under tiden.

Det finns inga garantier för att en högre risknivå ger bättre värdeutveckling, men som ung kan det vara bra att välja aktiefonder eftersom det troligtvis kommer att ge dig en bättre värdeutveckling över tid. Fonder med lägre risk, räntefonder, kan passa dig som närmar dig pensionen och fäster stor vikt vid ett stabilt värde som ger utbetalningar som inte varierar så mycket. Historisk avkastning kan inte vägleda dig vid val av fonder annat än i en negativ mening – undvik att välja fonder som ofta uppvisat ett dåligt resultat.

För att ditt pensionskapital i premie- eller tjänstepensionen inte ska vara känslig för hur enskilda marknader utvecklas bör du sprida riskerna i din

investering. Det kan du göra enkelt genom att välja en global aktiefond. Globala aktiefonder har generellt en lägre risk än exempelvis svenska aktiefonder. Det beror på att globala aktiefonder sprider risken över världens marknader och i fler branscher, det gör att ditt sparande inte blir lika känsligt för hur enskilda marknader eller branscher utvecklas.

För de pensionssparare som inte har intresse, kunskap eller engagemang att göra ett eget val finns det ett statligt förvalsalternativ inom premiepensionssystemet och ett förval, eller så kallade ”icke-vals-alternativ”, inom tjänstepensionsavtalen. Förvalet inom premiepensionen är en fondförsäkring och förvalet inom de största tjänstepensionsavtalen är traditionella försäkringar.

Tabell 18 visar hur stor pensionen blir jämfört med genomsnittslönen åren strax innan pensioneringen, det vill säga kompensationsgraden, vid olika nivåer av värdeutveckling på premie- och tjänstepensionskapitalen. Tabellen visar kompensationsgraderna för vår exempelperson om han eller hon börjar ta ut sin pension vid 66 års ålder och vid sin riktålder 68 år. Tabellen har sex olika nivåer på värdeutvecklingen, överavkastning på noll procent upp till och med 5 procent. Överavkastning betyder här den del av värdeutvecklingen som överstiger den genomsnittliga inkomstillväxten i samhället. Att värdeutvecklingen till exempel är två procent i tabellen betyder alltså att kapitalet i premie- och tjänstepensionen har ökat två procentenheter mer än den genomsnittliga löneökningen i samhället. Tabell 19 visar motsvarande uppgifter som tabell 18 men uttrycks som total pension i kronor per månad.

Tabell 18 Kompensationsgrad vid tre pensionsåldrar för olika värdeutvecklingsnivåer i premie- och tjänstepensionen, före skatt

Arbeta till	Ingen över- avkastning	1%	2%	3%	4%	5%
67 år	49%	52%	57%	63%	71%	81%
70 år	58%	62%	68%	76%	87%	102%

Not 1: Överavkastning avser här värdeutveckling utöver den genomsnittliga reala inkomstillväxten i samhället. Om värdeutvecklingen i tabellen är 2 procent, så är värdeutvecklingen alltså 2 procentenheter högre än den genomsnittliga reala inkomstillväxten i samhället. Om vi antar att inflationen är 2 procent och den reala inkomstutvecklingen är 2 procent samt överavkastningen är 2 procent blir alltså den totala nominella värdeutvecklingen 6 procent och den reala värdeutvecklingen 4 procent.

Om exempelpersonen arbetar till 68 års ålder och börjar ta ut sin pension då får han eller hon mellan 58–102 procent av sin tidigare lön i total pension. Den totala pensionen blir högre ju högre värdeutvecklingen är. En procentenhet högre värdeutveckling ger en ökning av kompensationsgraden med mellan 3–10 procentenheter. Tabellen visar också att kompensationsgraden ökar vid de olika nivåerna av värdeutveckling med mellan 9–21 procentenheter, om man fortsätter att arbeta och vänta med att ta ut pensionen till 68 år istället för vid 65 år.

Tabell 19 Pension i kronor per månad före skatt vid tre pensionsåldrar för olika värdeutvecklingsnivåer i premie- och tjänstepensionen, före skatt

Arbeta till	Ingen över- avkastning	1%	2%	3%	4%	5%
65 år	17 334	18 535	20 123	22 234	25 059	28 853
68 år	20 496	22 027	24 093	26 907	30 758	36 056

10. Effekten av att föra över premiepension till din partner

Tumregel överföring av premiepensionsrätter

Om du för över din premiepensionsrätt till din maka, make eller registrerade partner ger det cirka mellan 50 och 2 000 kronor per månad extra i pension livet ut för mottagaren. Storleken på tillskottet i pensionen beror på storleken på din inkomst, vilket premiepensionsrätten baseras på. När du för över premiepensionsrätten minskar den med 6 procent jämfört med om du inte hade fört över den. Du kan hitta mer information på <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/overforing-av-premiepensionsratt>.

Du kan föra över din premiepensionsrätt till din maka, make eller registrerade partner. Ofta är det den med högre inkomst som för över till den med lägre inkomst. Den som har lägre inkomst eller arbetar deltid en längre tid, riskerar att få en lägre pension. Överföring av premiepensionsrätter kan vara ett sätt att säkerställa att den som tar emot premiepensionsrätterna får en så bra pension som möjligt, trots lägre inkomst. Premiepensionsrätt är de pengar som varje år sätts av till din premiepension. En fördel med att föra över premiepensionsrätter till den med lägre inkomster är att det inte belastar din ekonomi här och nu.

Det går bara att föra över premiepensionsrätter från det år du ansöker om det (inte retroaktivt) och som tjänats in under äktenskapet eller partnerskapet. Vid överföring av premiepensionsrätter överförs hela det årliga beloppet, det går inte att enbart föra över delar av beloppet. Den som gör överföringen väljer själv under hur många år överföringen ska ske men det går inte att ångra en överföring. Pengar du har fört över kan du alltså inte få tillbaka men överföringarna upphör automatiskt vid en skilsmässa.

När du för över premiepensionsrätt minskar pensionsrätten med 6 procent. Det innebär att mottagaren får 94 procent av pensionsrätten. Om du för över 100 kronor så får mottagaren 94 kronor. Mellanskillnaden delas ut till alla andra som har premiepension. Skälet till att premiepensionsrätten minskar och i den utsträckning som den gör beror på att oftast görs överföringen av en man till en kvinna. Eftersom kvinnor, statistiskt sett, förväntas leva längre än män kompenserar avgiften övriga pensionssparare för den förlorade arvsvinsten.

Tabell 20 nedan visar räkneexempel på hur mycket överföring av premiepension betyder för mottagarens slutgiltiga pension livet ut beroende på antal år som överföringen sker och på givarens månadslöns.

Tabell 20 Räkneexempel på hur mycket överföring av premiepension betyder för mottagarens pension livet ut, belopp i kronor per månad

Antal år av överföring	Om givarens månadslön är		
	27 000 kronor	39 000 kronor	51 200 kronor eller mer
1	60	90	120
2	130	180	240
3	190	270	360
4	250	360	470
5	310	440	580
6	370	530	690
7	420	610	800
8	480	690	910
9	530	770	1 010
10	590	850	1 120
11	640	930	1 220
12	690	1 000	1 320
13	750	1 080	1 410
14	800	1 150	1 510
15	850	1 220	1 600
20	1 080	1 560	2 050

Källa: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/overforing-av-premiepensionsratt>.

Beräkningarna visar att om givarens månadslön är 26 000 kronor får mottagaren cirka 50–60 kronor extra per månad i slutgiltig pension livet ut för varje extra år givaren överför premiepensionsrätter. Efter 20 år av överföringar ger det mottagaren cirka 1 000 kronor mer i pension per månad livet ut. Om premiepensionsrätter överförs från en givare med en månadslön om 38 000 kronor eller 49 900 kronor innebär det en högre slutgiltig pension om 70–90 respektive 90–120 kronor per månad livet ut för mottagaren för varje extra år givaren överför premiepensionsrätter. För 20 års tid av överföringar ger det mottagaren cirka 1 500 kronor respektive 2 000 kronor extra i pension per månad livet ut.

Tabell 21 nedan visar hur mycket givaren förlorar i pension per månad livet vid överföring av sin premiepensionsrätt.

Tabell 21 Räkneexempel på hur mycket mindre pension givaren får livet ut vid överföring av premiepension, belopp i kronor per månad

Antal år av överföring	Om givarens månadslön är 27 000 kronor	Om givarens månadslön är 39 000 kronor	Om givarens månadslön är 51 200 kronor eller mer
1	60	90	120
2	130	180	240
3	190	270	360
4	250	360	470
5	310	440	580
6	370	530	690
7	420	610	800
8	480	690	910
9	530	770	1 010
10	590	850	1 120
11	640	930	1 220
12	690	1 000	1 320
13	750	1 080	1 410
14	800	1 150	1 510
15	850	1 220	1 600
20	1 080	1 560	2 050

Givaren förlorar förstås hela den premiepensionsrätt som förs över. Skillnaden mellan beloppen i tabell 20 och 21 är de 6 procent i avgift som vi nämner ovan.

11. Efterlevandeskydd

Efterlevandeskydd är ett ekonomiskt skydd för dina efterlevande om du själv dör. Efterlevandeskydd kan underlätta för dina anhöriga att ställa om sina utgifter under några år. Det kan vara särskilt viktigt under perioder i livet då du har småbarn eller om hushållet har stora gemensamma kostnader för exempelvis bostadslån. Det är viktigt att i sammanhanget skilja på efterlevandeskydd som tecknas när du går i pension och skydd som tecknas före pensioneringen.

Efterlevandeskydd bland tjänstepensioner och privata pensionsförsäkringar är ett samlingsbegrepp för återbetalningsskydd, efterlevandeskydd med ett på förhand valt dödsfallsbelopp, familjeskydd och familjepension. Vilket begrepp som används beror på vilken försäkring skyddet finns i. Inom premiepensionen finns också ett efterlevandeskydd som fungerar som återbetalningsskydd men beräknas annorlunda och som kan tecknas först när premiepensionen börjar tas ut.

11.1 Efterlevandeskydd i allmän pension

Tumregel för vad ett efterlevandeskydd kostar för premiepensionen

Inom premiepensionen minskar ofta ett efterlevandeskydd månadsbeloppet med minst 7 procent. Kostnaden beror på åldern både på dig som tecknar efterlevandeskyddet och på den person som skyddet tecknas för.

Efterlevandeskyddet inom premiepensionen kan du endast teckna när du börjar ta ut din premiepension, alltså inte under spartiden.

Inom det allmänna socialförsäkringssystemet kan du inte teckna efterlevandeskydd innan du själv går i pension. Däremot finns en generell försäkring för makar i form av omställningspension som kan betalas ut till den efterlevande maken under 12 månader fram till dess han eller hon fyller 66 år, förlängd omställningspension betalas ut om den efterlevande har barn i hushållet. Är barnet under tolv år får den efterlevande maken förlängd omställningspension till och med den månad det yngsta barn fyller tolv år. Har barnet fyllt tolv år förlängs omställningspensionen med tolv månader. Fyller barnet 18 år innan tolv månadersperioden förlängs omställningspension till barnets 18-års månad. Om den efterlevande är ett barn kan barnet få barnpension, dock längst tills han eller hon har fyllt 20 år givet att barnet studerar på motsvarande gymnasienivå.

Du kan teckna efterlevandeskydd för premiepensionen första gången du ansöker om premiepension. Skyddet innebär att den efterlevande maken/sambon kommer att få din premiepension utbetald till sig under

resten av sitt liv.⁷ Hur mycket utbetalningen från premiepensionen blir beror på hur mycket premiepensionskapital som finns kvar på ditt premiepensionskonto när du dör. När du väljer efterlevandeskydd omvandlas premiepensionen till en försäkring som gäller för två personer och beräknas därför utifrån både dig och din makes/sambos ålder. Det innebär att utbetalningarna från premiepensionen blir lägre eftersom pengarna på pensionskontot också ska räcka under den efterlevande maken/sambons hela livstid.

Tabell 22 nedan presenterar exempel på kostnaden för efterlevandeskydd i premiepensionen utifrån tecknarens och partners åldrar. Vi ser att tecknarens premiepension minskar mer desto yngre partnern är när efterlevandeskyddet tecknas. Likaså minskar pensionen mer desto äldre tecknaren är när efterlevandeskyddet tecknas. Till exempel om du är 66 år när du tecknar efterlevandeskyddet så minskar utbetalningen av din premiepension med 37 procent om din partner då är 50 år och med 12 procent om din partner är 70 år.

Tabell 22 Procentuell kostnad (minskad premiepension) av efterlevandeskydd, beroende på pensionärens och partners ålder

Pensionärens/tecknarens ålder	Partners ålder		
	50 år	60 år	70 år
63 år	29%	18%	7%
66 år	37%	25%	12%
70 år	45%	33%	18%

Källa: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/om-pensionssystemet/vad-hander-med-pensionen-nar-du-dor>. Not: Kolumnerna visar hur mycket premiepensionen minskar för en pensionär som tecknar efterlevandeskydd. Exempelvis minskar utbetalningen av premiepensionen med 18 procent om pensionären och partnern vid tecknandet är 70 år.

Du kan inte teckna efterlevandeskydd för inkomstpensionen.

⁷ När det gäller sambo så krävs det enligt 91 kap. 4 § SFB att samboförhållande måste vara med en person som är ogift och som spararen tidigare har varit gift med eller har eller har haft barn med.

Tumregel för efterlevandeskydd i tjänstepensionen

Ett återbetalningsskydd minskar din månatliga tjänstepension med cirka 10 procent. Kostnaden beror på åldern både på dig som tecknar efterlevandeskyddet och på den person som skyddet tecknas för samt hur stort ditt efterlämnade tjänstepensionskapital är och hur länge skyddet ska betalas ut.

Tänk på att du kan behöva anpassa ditt efterlevandeskydd om din livssituation förändras, till exempel om du blir sambo, skaffar barn, gifter eller skiljer dig, barnen flyttar hemifrån eller om du ska börja ta ut din pension.

Efterlevandeskydd är ett samlingsnamn för olika ekonomiska ersättningar till familjen vid dödsfall. Inom de kollektivavtalade tjänstepensionerna finns återbetalningsskydd samt tjänstegrupplivförsäkring, TGL. I en del avtal finns även något som kallas familjeskydd.

Om du har återbetalningsskydd på dina tjänstepensioner när du avlider betalas tjänstepensionskapitalet ut till dina efterlevande.

Återbetalningsskyddet innebär ingen direkt kostnad men du går miste om så kallade arvsvinster när du väljer att ha skyddet, vilket minskar storleken på din tjänstepension.

Tjänstegrupplivförsäkring, TGL, är en engångssumma som betalas ut vid dödsfall. TGL ingår i de kollektivavtalade tjänstepensionerna och du kan inte välja bort försäkringen. TGL är för efterlevande om du avlider innan du börjar ta ut din tjänstepension och fortfarande arbetar kvar på arbetsplatsen. Till skillnad från andra efterlevandeskydd betalar du själv inget för TGL, det gör din arbetsgivare. Fråga din arbetsgivare eller ditt fackförbund hur mycket den efterlevande får.

Familjeskydd innebär att ett på förhand valt belopp betalas ut till den eller dem som är förmånstagare. Beroende på vilket kollektivavtalsområde du tillhör kan du välja olika nivåer på familjeskydd. Du kan i regel välja ett familjeskydd på 1–4 prisbasbelopp som utbetalas till dina förmånstagare varje år under 5–20 år. Väljer du familjeskydd blir din ålderspension lägre, beroende på att en del av tjänstepensionspremien går till att betala premien för familjeskyddet. Till skillnad från återbetalningsskyddet är det en direkt kostnad.

Det förekommer att man kombinerar olika efterlevandeskydd. Tänk på att du kan behöva anpassa ditt efterlevandeskydd om din livssituation förändras, till exempel om du blir sambo, skaffar barn, gifter eller skiljer dig, barnen flyttar hemifrån eller om du ska börja ta ut din pension.

12. Hur beskattas äldre?

Tumregel om pension och skatt

Slutar du arbeta och börjar ta ut pension så betalar du cirka 10 procentenheter lägre inkomstskatt om du påbörjar uttaget vid 67 års ålder eller senare jämfört med om du påbörjar pensionsuttaget före 67 års ålder.

Från och med det år du fyller 67 år ger det förhöjda grundavdraget dig en lägre inkomstskatt på arbete, oavsett om du har börjat ta ut pension. Minskningen är cirka 10 procentenheter.

Från och med det år du fyller 67 ger det förhöjda grundavdraget och förhöjda jobbskatteavdraget dig en lägre inkomstskatt, under förutsättning att du har arbetsinkomster och inte tar ut pension. Skatten är 7 procent på arbetsinkomster upp till 325 000 kronor.

Om du vid 67 års ålder fortsätter att arbeta samtidigt som du tar ut din pension så blir din inkomstskatt 8–10 procentenheter, beroende på inkomstnivån, jämfört med samma scenario om du är yngre än 67 år.

Att vänta med att ta ut sin pension innebär för de allra flesta att de får en högre pension. Det beror på att pensionskapitalet ökar av ytterligare arbetsinkomster. Det beror också på att pensionskapitalet fördelas på färre antal pensionsår vilket ger en högre månatlig pension livet ut. Därtill beskattas pensionen lägre från och med januari det år personen fyller 67 år på grund av det förhöjda grundavdraget.

Fortsätter du att jobba istället för att ta ut din pension när du fyllt 67 år betalar du lägre skatt på din lön än du gjort under tidigare år. Det beror på att jobbskatteavdraget på din lön är olika beroende på hur gammal du är. Det förhöjda jobbskatteavdraget får du från det år du fyller 67.

I tabell 22 nedan illustreras skillnaden i inkomstskatt vid fyra olika typfallssituationer för en yngre person som är 63 år och en äldre person som är 67 år. Den första typfallssituationen handlar om att individen börjar ta ut pension och samtidigt slutar arbeta medan den andra situationen visar effekterna av att fortsätta arbeta utan att ta ut pension. Den tredje och fjärde situationen visar det ekonomiska utfallet om individen fortsätter arbeta och samtidigt tar ut pension vid två olika inkomstnivåer, den ena inkomstnivån är under den övre gränsen för intjänande till allmän pension och den andra inkomstnivån ligger över den gränsen.

Tabell 23 Skillnad i inkomstskatt mellan två pensionärer för fyra typfallssituationer

	Typfall	Ålder	Inkomsttyp	Inkomst brutto/år	Inkomst brutto/månad	Skatteavdrag/ månad	Skatt i %
1.	Ta ut pension	63	Pension	216 000	18 000	4 700	26%
	och sluta arbeta	67	Pension	216 000	18 000	2 900	16%
2.	Fortsätta arbeta och	63	Lön	216 000	18 000	2 900	16%
	inte ta ut pension	67	Lön	216 000	18 000	1 300	7%
3.	Fortsätta arbeta och	63	Lön och pension	432 000*	36 000	8 700	24%
	ta ut pension	67	Lön och pension	432 000*	36 000	5 200	14%
4.	Fortsätta arbeta och	63	Lön och pension	540 000**	45 000	11 100	25%
	ta ut pension	67	Lön och pension	540 000**	45 000	7 500	17%

Källa: Pensioner och skatt 2024, Pensionsmyndigheten (2024). * 432 000 = 216 000 lön och 216 000 pension, arbetar ca 50 %. ** 540 000 = 324 000 lön och 216 000 pension, arbetar ca 75 %. Not 1: I kolumnerna visas hur inkomsten och skatteavdraget påverkas vid olika inkomstnivåer beroende på vid vilken ålder typfallet går i pension samt om han eller hon fortsätter att arbeta parallellt med uttaget. Exempelvis minskar inkomstskatten från 17 till 8 procent för typfall 2 om pensionen tas ut vid 67 års ålder istället för vid 63 samtidigt som han eller hon fortsätter arbeta. Not 2: Observera att siffrorna i tabellen är avrundade och inte exakta värden. Beräkningen utgår från en genomsnittlig skatt på 32,27 och utan kyrkoskatt.

Vi ser i tabell 23 att det skattemässigt alltid lönar sig att ta ut pensionen senare än tidigare på grund av förhöjt grundavdrag för äldre. Skillnad i genomsnittlig skatt för typfall 1, som tar ut pension och samtidigt slutar arbeta, är cirka 10 procentenheter mellan pensionsålder 63 och pensionsålder 67.

I typfall 2 där individen fortsätter arbeta och inte tar ut pension, betalar den äldre enbart cirka sju procent i skatt på sin inkomst på grund av att han eller hon får ta del av både det förhöjda grundavdraget och det förhöjda jobbskatteavdraget, vilket den yngre inte får. Skillnaden i inkomstskatt mellan de två åldrarna är cirka nio procentenheter.

Typfall 3 och 4, som fortsätter att arbeta och samtidigt tar ut pension, har högre årsinkomster jämfört med typfallen 1 och 2. Procentuellt betalar typfall 3 och 4 mer i skatt på grund av att de påförs statlig inkomstskatt, men skillnaden i påförd skatt mellan den yngre och den äldre personen är ungefär stor jämfört med typfallen 1 och 2. Skillnaden i påförd skatt mellan

den yngre och äldre personen i typfall 3 är 10 procentenheter. För typfall 4 är motsvarande skillnad 8 procentenheter.

13. Bilaga Prognosstandard

De beräkningar som vi gör i rapporten med hjälp av Pensionsmyndighetens typfallsmodell utgår från försäkringsbranschens antaganden om inflation, real lönetillväxt och real värdeutveckling, vilka förnärvarande är följande uttryckt i fasta priser:

- Inflation 0 procent (eftersom vi vill ha prognosen i fasta priser)
- Reala lönetillväxten 1,6 procent
- Reala värdeutvecklingen på kapital 3,5 procent

I beräkningarna ingår även kostnaden för förvaltningen av fonder och vi antar att de är på samma nivå som i premiepensionssystemet för 2022, vilket var 0,14 procent.

Den reala överavkastningen = real värdeutveckling – real lönetillväxt, vilket är 1,9 procent.

Den reala värdeutvecklingen netto = real överavkastning – fondavgifter, vilket är 1,76 procent.

I typfallsmodellen lägger vi in följande värden i ”Antaganden om ekonomin i framtiden” för att uttrycka prognosen både i dagens pris- och lönenivå:

- Inflation 0
- Real tillväxt 0
- Real avkastning efter avgifter 1,76

Källa för uppgifter om prognosstandarderna är <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/om-pensionssystemet/tydligare-pensionsprognoser-med-pensionsstandard> och källa för premiepensionsavgiften är Orange rapport 2022, se Pensionsmyndigheten (2022).

14. Bilaga Så fungerar pensionssystemet

Här ger vi en övergripande och kortfattad beskrivning av hur det allmänna pensionssystemet och tjänstepensionerna fungerar. Syftet är att ge en enklare introduktion till hur pensionssystemen fungerar för att underlätta förståelsen för de tumregler som tas upp i rapporten.

14.1 Så fungerar den allmänna pensionen

14.1.1 Inträde och utträde från arbetslivet

Du tjänar in till den allmänna inkomst- och premiepensionen när du arbetar, utöver inkomst av anställning och inkomst av näringsverksamhet är också föräldrapenning, arbetslöshetsersättning och sjuk- eller aktivitetsersättning pensionsgrundande.⁸ Du tjänar in till tjänstepension om din anställning omfattas av kollektivavtal, eller om du har ett individuellt tjänstepensionsavtal med din arbetsgivare. Tjänstepensionen är i regel premiebestämd eller en kombination av förmåns- och premiebestämd.

Gemensamt för inkomst- premie- och tjänstepensionen är att storleken på den framtida pensionen är beroende av hur mycket du tjänar in till dessa delar under åren före pensioneringen. Att börja arbeta tidigare (senare) i livet eller att senarelägga (tidigarelägga) ditt uttag av pension ökar (minskar) därför vanligen pensionen. Att pensionen förändras i förhållande till hur långt arbetslivet är beror på en rad olika faktorer. Exempelvis blir pensionen högre av ett längre arbetsliv på grund av att:

- arbetsgivaren betalar in pensionsavgifter för dig under fler år, både till allmän inkomstgrundad pension och till tjänstepension⁹, vilket ger ett större pensionskapital,
- ett större pensionskapital som värdeutvecklas och ökar i värde ger ett ännu större pensionskapital,
- pensionskapitalet ska fördelas på färre antal år (förväntad kvarstående livslängd) om du väntar med att ta ut din pension.

⁸ Du kan också få så kallade pensionsgrundande belopp vilket är en kompensation från staten för inkomstbortfall om du har småbarn, studerar, gör plikttjänst eller har sjuk- eller aktivitetsersättning. Pensionsgrundande belopp är en beräknad inkomst, till skillnad från inkomstgrundade belopp som är faktisk inkomst. I bilaga *Så fungerar pensionssystemet*, avsnitt 14.1.2. Inkomstgrundad inkomst- och premiepension, kan du läsa mer om pensionsgrundande belopp.

⁹ Inom det allmänna pensionssystemet finns ingen övre åldersgräns för att betala in pensionsavgifter, det finns dock i de flesta tjänstepensionsavtal. Det kan finnas både en nedre åldersgräns för när intjänandet börjar och det kan finnas en övre åldersgräns för när intjänandet upphör. Dessa åldersgränser ser olika ut beroende av vilket kollektivavtal eller tjänstepensionsavtal du omfattas av. Till exempel tjänar man inte in till tjänstepension inom ITP1 efter 66 års ålder medan en del kollektivavtalade pensioner följer den så kallade LAS-åldern som i nuläget är 69 år. I avsnitt 14.2 i bilagan *Så fungerar pensionssystemet* ser du utformningen för de fyra största kollektivavtalsområdena.

Inom vissa tjänstepensionsavtal finns dock åldersgränser för när intjänandet till tjänstepensionen upphör, se avsnitt 12.2 i bilagan *Så fungerar pensionssystemet* för utformningen av de fyra största avtalen.

Detta kapitel presenterar några tumregler som ämnar ge svar på vanliga frågor om hur storleken på den månatliga pensionsutbetalningen påverkas av olika inträdes- respektive utträdesåldrar från arbetslivet.

14.1.2 Inkomstgrundad inkomst- och premiepension

Den allmänna inkomstgrundade pensionen består av inkomst- och premiepensionen. Dessa pensioner är avgiftsbestämda och storleken på din framtida pension påverkas av hur mycket du tjänat in till dem.

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem, pay-as-you-go-system, där de inbetalda pensionsavgifterna från den arbetande befolkningen går till utbetalningar av inkomstpensionen till de samtida pensionärerna. Varje individ som inte har påbörjat ett uttag av pensionen har ett konto där de intjänade pensionsrätterna registreras och behållningen räknas upp med inkomstindex, det vill säga med den genomsnittliga löneutvecklingen i Sverige. När den automatiska balanseringen är aktiverad räknas pensionsrätterna i stället upp med balansindex.

Premiepensionen är ett fullt fonderat system där de inbetalda pensionspengarna går in till ett personligt konto. Du väljer själv vilken risk du vill ha i ditt sparande genom att välja upp till fem fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg att placera ditt kapital i. Ett alternativ är att placera kapitalet i AP7 Såfan som är ett statligt förvalsalternativ med generationsfondsprofil. Storleken på ditt pensionskapital beror, förutom på hur mycket du har tjänat in till premiepensionen, på vilken avkastning, det vill säga värdeutveckling, som kapitalet har under tiden det finns på kontot. Värdeutvecklingen på kontot bestäms i sin tur av värdeutvecklingen i dina placeringar. Storleken på kapitalet bestäms också av hur höga eller låga de avgifter kapitalförvaltarna tar ut för att sköta kapitalet, vilket kan variera stort mellan olika fonder.

Det är din arbetsgivare som betalar in avgiften till inkomst- och premiepensionerna och den är 18,5 procent av din pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp, varav 16 procentenheter går till inkomstpensionen och 2,5 procentenheter går till premiepensionen.

För att inkomsten ska vara pensionsgrundande behöver årsinkomsten överstiga gränsen för deklarationsskyldighet. Gränsen går vid 42,3 procent av prisbasbeloppet. Det motsvarar en årsinkomst som är 24 238 kronor eller högre (2024). Om inkomsten passerar den gränsen är inkomsten pensionsgrundande från första kronan, det vill säga hela årsinkomsten ligger till grund för beräkning av pensionsrätten. Om inkomsten är lägre så får du ingen pensionsrätt alls.

Du får dock pensionsrätter när du:

- får barn (under barnets fyra första år)
- studerar på högskolenivå med studiebidrag

- gör plikttjänst
- har sjuk- och aktivitetsersättning.

Staten betalar då in pensionsavgifter som motsvarar en tänkt beräknad inkomst för dig. Detta kallas pensionsgrundande belopp. Avgiften är 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet.

För att det pensionsgrundande beloppet ska kunna räknas med i din framtida pension ska du sammanlagt ha minst fem år med deklarerade inkomster från arbete innan du fyller 71 år. Inkomsterna ska motsvara minst två inkomstbasbelopp för varje aktuellt år.

Det finns tre olika typer av pensionsavgifter som finansierar pensionsrätterna som baseras på pensionsgrundande inkomst:

- allmän pensionsavgift
- arbetsgivaravgift (motsvarande för egenföretagare är egenavgift och delägare i handelsbolag och kommanditbolag är egenavgift)
- statlig ålderspensionsavgift

14.1.2.1 Allmän pensionsavgift

Den försäkrade betalar själv en allmän pensionsavgift på 7 procent av lönen och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna (sjuk- och aktivitetsersättning är undantaget).

Inbetalningen görs som en del av preliminärskatteavdraget. Avgiften betalas på inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp. I samband med den årliga beskattningen får du ett avdrag på din skatt som motsvarar den allmänna pensionsavgiften. Det innebär i praktiken att du inte betalar någon avgift utan den allmänna pensionsavgiften finansieras med allmänna skatter.

14.1.2.2 Arbetsgivaravgift och egenavgift

Arbetsgivare betalar en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön. För egenföretagare motsvaras detta av egenavgiften. Avgiften betalas på hela inkomsten, även för inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp.

Inkomster som överstiger 8,07 i inkomstbasbelopp ger inte pensionsrätt. Den delen av avgiften förs till statsbudgeten och betraktas som en skatt.

Om du är egenföretagare finns det två olika pensionsavgifter du behöver betala. Den första avgiften är ålderspensionsavgift eller egenavgift, vilket motsvarar den avgift arbetsgivare betalar för en anställd. Den andra avgiften är allmän pensionsavgift, som du får tillgodoräkna dig i och med att du betalar skatt på din lön eller ditt överskott. Dessa skatter och avgifter ger dig allmän pension.

14.1.2.3 Staten betalar ålderspensionsavgift

Har du pensionsgrundande ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringen betalar staten en pensionsavgift på 10,21 procent. För dig som har sjuk- och aktivitetsersättning betalar staten hela avgiften på 17,21 procent.

Om du har tillgodoräknats pensionsgrundande belopp för barn, plikttjänst eller studier betalar staten hela avgiften på 18,5 procent. Den statliga ålderspensionsavgiften finansieras med allmänna skattemedel.

14.1.2.4 18,5 och 17,21 procent – hur går det ihop?

De avgifter på dina inkomster som går till pensionen är sammanlagt 17,21 procent. Samtidigt sägs det att pensionsavgiften och pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget (pensionsgrundad inkomst och pensionsgrundande belopp). Hur går det ihop?

Det beror på att den pensionsgrundande inkomsten är inkomsten efter avdrag för den allmänna pensionsavgiften på 7 procent. Det är på den pensionsgrundande inkomsten som avgiften är 18,5 procent. 18,5 procent av inkomsten efter avdraget på 7 procent motsvarar en avgift på 17,21 procent av hela inkomsten.

Den högsta inkomst som du behöver betala pensionsavgift för är 8,07 inkomstbasbelopp. Det betyder att det högsta möjliga pensionsgrundande inkomsten blir 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp.

14.1.2.5 Arvsvinst

Arvsvinsten är pensionsbehållningen eller försäkringskapitalen från en avlidne försäkrad (pensionssparare eller pensionär) som tillfaller överlevande i försäkringskollektivet som är födda samma år som den avlidne. Inom den allmänna pensionen är arvsvinster den inkomstpensionsbehållning och det premiepensionskapital som ärvs av övriga sparare och pensionärer. Arvsvinster finns även inom tjänstepensionen och privat pensionsförsäkring.

14.1.3 Inkomstpensionstillägg

Inkomstpensionstillägget kan du få som ett tillägg till allmän pension. Den baseras främst på storleken på din inkomstgrundade pension, men även på hur många år du har tjänat in pensionsgrundande inkomst i Sverige. Storleken på inkomstpensionstillägget varierar och du kan få från noll kronor per månad upp till som mest 600 kronor per månad före skatt.

Du har rätt till inkomstpensionstillägg om du arbetat och betalat skatt i Sverige minst ett år och tjänat in pensionsgrundande inkomst. Hur många år med pensionsgrundande inkomst du har tjänat in i Sverige påverkar också hur stort inkomstpensionstillägg du får. Om du inte har så många år med pensionsgrundande inkomst som krävs för ett reducerat inkomstpensionstillägg, kommer inkomstpensionstillägget att räknas proportionerligt i förhållande till det antal år du har tjänat in.

14.1.4 Garantipension

Garantipensionen är ett grundskydd i den allmänna pensionen som är till för dig som haft liten eller ingen arbetsinkomst under livet. Den baseras främst på hur stor din inkomstpension är och hur länge du bott i Sverige, men även ditt civilstånd. För att få garantipension krävs det också att du är bosatt i Sverige.

Du kan ha rätt till garantipension om du varit bosatt i Sverige i minst tre år. För att du ska få full garantipension krävs att du har bott 40 år i Sverige från och med det att du fyllde 16 år. Har du bott i Sverige kortare tid minskar garantipensionen med 1/40-del för varje år.

Som mest kan garantipensionen bli 11 603 kronor för ensamstående och 10 505 kronor i månaden för gifta (2024). Har du inkomstgrundade pensioner som till exempel inkomstpension, änkepension eller pension från annat land, minskas garantipensionen stegvis för att sedan upphöra helt när du nått en viss nivå. Om du är ensamstående går den nivån vid 17 655 kronor per månad eller mer i inkomstgrundad pension före skatt (2024). Om du är gift går gränsen vid 15 988 kronor per månad eller mer i inkomstgrundad pension före skatt (2024). Du kan ha lägre pension men ändå inte få garantipension och det beror då på att din bosättningsperiod i Sverige är mindre än 40 år eller att du tagit ut inkomstgrundad pension före åldern då garantipension tidigast betalas ut. För födda 1957 eller tidigare gäller 65 års ålder, för yngre årskullar 66 års ålder fram till år 2026 då riktålder införs.

14.1.5 Bostadstillägg

För att kunna ansöka om bostadstillägg som pensionär måste du bo i Sverige och ta ut hela din allmänna pension inklusive premiepension. Du behöver också hyra eller äga din bostad och vara över en viss ålder.

Storleken på hur mycket du kan få i bostadstillägg beror på din bostadskostnad, familjesituation och din totala ekonomi inklusive eventuella tillgångar. Är du ensamstående kan du som mest få 7 290 kronor per månad (2024). Är du gift eller sambo kan du som mest få 3 645 kronor (2024). Beloppet är lägre för sammanboende jämfört med ensamstående eftersom du delar på dina boendekostnader med någon. Hushållets samtliga inkomster ingår då i beräkningsunderlaget och hälften av det beviljade bostadstillägget betalas ut till dig och hälften till din make/sambo. Bostadstillägget för pensionärer är skattefritt. Bostadstillägg betalas ut först vid 65 års ålder för födda 1957 eller tidigare, för yngre årskullar gäller 66 års ålder fram till år 2026 då riktålder införs.

14.1.6 Äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet är ett stöd för dig som har låg eller ingen allmän pension och innebär att du ska kunna betala för din försörjning och ditt boende så att du får en skälig levnadsnivå. Du måste vara bosatt i Sverige för att kunna få äldreförsörjningsstöd.

Storleken på beloppet på äldreförsörjningsstödet beräknas utifrån ett belopp för skälig levnadsnivå. I beräkningen ingår din bostadskostnad, familjesituation och din totala ekonomi inklusive eventuella tillgångar och storleken på beloppet för bostadstillägg för pensionärer.

En skälig levnadsnivå innebär att du ska ha tillräckligt med pengar kvar att leva på efter att du har betalat för ditt boende. Som skälig levnadsnivå räknas 7 333 kronor per månad (2024) för dig som är ensamstående och 5 899 kronor per månad (2024) för dig som är gift, sambo eller registrerad partner.

Är din totala inkomst efter avdrag för skatt och skälig bostadskostnad lägre än skälig levnadsnivå, får du äldreförsörjningsstöd så att du kommer upp i denna nivå. Är ni gifta räknas era inkomster ihop och delas sedan lika mellan er. I vissa fall kan gifta personer räknas som ogifta. Det kan till exempel gälla om den ena maken eller maken bor på ett äldreboende.

Beloppet för skälig bostadskostnad är maximalt 7 500 kronor i månaden för ogifta och 3 750 kronor i månaden för gifta, registrerad partner eller sambo (2024).

14.1.7 Efterlevandeskydd

Du kan teckna efterlevandeskydd för premiepensionen från och med första gången du ansöker om att ta ut premiepension. Du kan välja efterlevandeskydd om det finns behov av att förstärka pensionen för din make/sambo ifall du dör före henne eller honom. Gifta samt vissa sambor kan välja efterlevandeskydd.

Skyddet innebär att om du dör innan din make/sambo kommer han eller hon att få din premiepension utbetald till sig under resten av sitt liv. Hur stora utbetalningar du får från din premiepension beror på hur mycket du har sparat på ditt pensionskonto och din ålder. Om du lägger till efterlevandeskydd omvandlas din premiepension till en försäkring som gäller för två personer och beräknas utifrån både din och din makes/sambos ålder. Det innebär att utbetalningarna från din premiepension bli lägre eftersom:

- pengarna på ditt pensionskonto också ska räcka till din make/sambo om du dör före honom eller henne
- tilldelningen av arvsvinster blir lägre.

14.1.8 Pensionsålder och riktålder

Från en viss ålder kan du själv välja när du ska börja ta ut din allmänna pension. Men det finns en så kallad riktålder som är en pensionsålder som tar hänsyn till den ökande medellivslängden i Sverige. Riktåldern kommer att vara styrande för vid vilken ålder du kan få de olika delarna inom den allmänna pensionen utbetalda. Riktåldern fastställs och beslutas av riksdagen varje år men används först sex år senare.

Riktåldern gäller från och med 2026 och när den införs av riksdagen rekommenderas du att vänta med att ta ut din allmänna pension fram till den riktålder som beslutats och som kommer att gälla för din årskull. Allt för att du ska få samma nivå på inkomst- och premiepensionen som tidigare generationer. Den tidigaste åldern för att ta ut inkomst- och premiepension blir tre år före den riktålder som gäller för dig. När det gäller garantipension, inkomstpensionstillägg och bostadstillägg kan du tidigast få dessa från den riktålder som gäller för dig.

Riksdagen har beslutat att riktåldern för åren 2020–2023 är 67 år, vilket i praktiken tillämpas under åren 2026–2029 och berör dig som är född 1963 eller senare. Den lägsta åldern för att ta ut inkomst- och premiepension, blir då tidigast från 64 års ålder.

För dig som är född 1961 eller 1962 gäller inte riktåldern men riksdagen har höjt tidigaste uttagsålder för dessa födelseår. Du kan tidigast ta ut din inkomst- och premiepension från 63 års ålder. Om du har rätt till garantipension och inkomstpensionstillägg kan du tidigast få det utbetalt från 66 års ålder.

För dig som är född 1958 eller 1959 är den tidigaste ansökningsåldern för bostadstillägg höjd till 66 år.

14.1.9 Utbetalning av allmän pension och delningstal

När du ansöker om att få din inkomstpension utbetald beräknar Pensionsmyndigheten storleken på det belopp som du ska få utbetalt varje år livet ut. För att beräkna din årliga inkomstpension delas de pengar du har i pensionsbehållningen med ett tal som kallas delningstal. Delningstalet speglar huvudsakligen en statistiskt förväntad återstående livslängd för din åldersgrupp vid den tidpunkt du tar ut din pension. Med hjälp av delningstalet räknar Pensionsmyndigheten ut det årliga belopp som du ska få utbetalt per månad varje år livet ut. Livslängden räknas som lika för kvinnor och män. När du börjar ta ut inkomstpensionen och inte längre tjänar in nya pensionsrätter upphör ditt konto. Din pension finansieras av den arbetande delen av befolkningen.

När du ansöker om premiepension tillämpar Pensionsmyndigheten också delningstal för att beräkna det årliga belopp som du ska få utbetalt varje år livet ut. En skillnad är att du får välja om du vill ha kvar det förvaltade kapitalet i fondförsäkringen på myndighetens fondtorg eller om du vill placera det i myndighetens traditionella pensionsförsäkring. Väljer du den traditionella pensionsförsäkringen kan du inte välja tillbaka till fondförsäkringen. De pengar som inte ännu betalas ut till dig står kvar på ditt premiepensionskonto och påverkas även fortsättningsvis av värdeutvecklingen i dina placeringar. Delningstalet i premiepensionen och i inkomstpensionen skiljer sig åt.

I och med att den förväntade återstående livslängden bestämmer det årliga pensionsbelopp som ska betalas ut så innebär det att ju senare du börjar ta ut din inkomst- och premiepension desto färre antal år fördelas ditt pensionskapital på, vilket i sin tur ger en högre årlig pension.

Du kan välja att ta ut full inkomst- och premiepension eller delar av dessa förmåner. Du kan också arbeta heltid eller deltid parallellt med att du tar ut pensionen.

Utbetalningen av inkomstpensionstillägget påverkas inte av om du arbetar samtidigt som du tar ut pension eller väljer att sluta arbeta. Det påverkar inte heller av om du tar ut allmän pension senare än 66 år.

14.2 Så fungerar tjänstepensionerna

Tjänstepension är en pension som betalas av din arbetsgivare, hur den är utformad bestäms i de flesta fall av arbetsmarknadens parter, det vill säga arbetsgivare och fackförbund, och regleras i kollektivavtal. Om du arbetar på en arbetsplats där det finns kollektivavtal omfattas du automatiskt av

tjänstepension, du behöver inte själv vara fackligt ansluten. Om det inte finns kollektivavtal på din arbetsplats, eller om din anställning inte omfattas av kollektivavtal, kan du avtala om tjänstepension direkt med din arbetsgivare, det kallas då för en individuell tjänstepension.

Tjänstepensionen kan vara helt premiebestämd, helt förmånsbestämd eller bestå av båda delarna. Till den premiebestämda tjänstepensionen betalar din arbetsgivare in en andel av din lön, vanligen 4,5 procent eller 6 procent, som antingen du eller arbetsgivaren placerar i fonder eller i en traditionell försäkring. Storleken på din framtida tjänstepension bestäms på ungefär samma sätt som premiepensionen, det vill säga att ditt intjänade tjänstepensionskapital, den årliga värdeutvecklingen, de årliga avgifterna för förvaltningen av ditt kapital och din förväntade återstående livslängd när du börjar ta ut tjänstepensionen avgör hur mycket du kommer att få i utbetald tjänstepension varje år.

Förmånsbestämd pension innebär att pensionen i förväg är bestämd till en viss procentsats av din slutlön. Hur slutlönen är definierad och ersättningsnivåerna skiljer sig åt mellan avtalen.

Åldern på när ditt intjänande till tjänstepension kan börja som tidigast och när det upphör som senast skiljer sig åt mellan avtalen. Du kan förstås själv avtala om en annan ålder med arbetsgivaren om arbetsgivaren vill det.

I en del tjänstepensionsavtal kan du börja ta ut din tjänstepension tidigast när du fyllt 55 år, vilket är den ålder som lagstiftningen tillåter som tidigast. Inom de flesta avtal behöver du bestämma under hur lång tid som tjänstepensionens ska betalas ut. Kortaste uttagstiden är oftast fem år och den längsta är livet ut. Den förvalda utbetalningstiden är oftast livslångt.

När du börjar ta ut tjänstepension måste du gå ned i arbetstid i motsvarande utsträckning. Om du till exempel tar ut 50 procent av din tjänstepension så behöver du gå ned 50 procent i din tjänst, likaså om du tar ut hel tjänstepension så måste du sluta arbeta helt inom det kollektivavtalet.

Inom tjänstepensionsavtalen finns det ekonomiskt stöd för nära anhörig ifall du skulle gå bort.

Det finns möjlighet att teckna efterlevandeskydd i tjänstepensionen som gäller både under arbetslivet och när du har gått i pension. Inom vissa avtal ingår visst efterlevandeskydd och kan inte väljas bort (Till exempel TGL och efterlevandepension). Andra efterlevandeskydd, såsom återbetalningsskydd, kan du själv lägga till eller ta bort från tjänstepensionen. De skydd som går att välja till kommer alltid med en kostnad form av minskad pension för den som tecknar skyddet.

Det finns ett flertal tjänstepensionsavtal på den svenska arbetsmarknaden.. Tjänstepensionsavtalen har förändrats över tid, från att ha varit helt förmånsbestämda till att övergå till att vara helt premiebestämda. Många har både en förmånsbestämd del och en premiebestämd del. Hur ditt din tjänstepension är utformad beror därför på vilket avtalsområde du tillhör och vilket år du är född. Nedan följer en övergripande beskrivning av de fyra största avtalsområdena.

14.2.1 Privatanställda tjänstemän

Inom det största kollektivavtalet för privatanställda tjänstemän finns två tjänstepensioner, ITP 1 som berör dem födda 1979 eller senare och ITP 2 som omfattar dem som är födda före 1979.

Inom ITP 1 betalar arbetsgivaren in pensionspremier motsvarande

- 4,5 procent av din årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp (571 000 år 2024)
- 30 procent på den del av årslönen som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp.

ITP 1 är en helt premiebestämd pension. Du ansvarar själv för att välja i vilka bolag och förvaltningsformer dina pengar ska placeras. Hälften måste dock placeras i en traditionell försäkring. Inbetalningarna börjar tidigast från det att du fyllt 25 år och pågår fram tills 66 års ålder.

I vissa fall kan du omfattas av ITP 1 även om du är född 1978 eller tidigare. Förutsättningen är då att din arbetsgivare tillämpar ITP 1 för alla tjänstemän oavsett ålder.

Tjänstepensionen inom ITP 2 består av två delar. Den ena delen är premiebestämd (ITPK). Från det att du fyller 28 år börjar din arbetsgivare betala in en pensionspremie motsvarande 2 procent av din lön till ITPK. Du ansvarar själv för att välja i vilka bolag och förvaltningsformer dina pengar ska placeras. Storleken på denna del av tjänstepensionen bestäms på motsvarande sätt som tjänstepensionen inom ITP 1.

Den andra, förmånsbestämda delen, inom ITP 2 tjänar du också in från att du fyllt 28 år men som längst tills du är 65 år. Om du fortsätter arbeta efter det kan du komma överens med din arbetsgivare om att de ska betala in till *ITP 1 Ålderspension efter 65*. Den procentsats du får av din slutliga årslön 2024 enligt ITP 2 är

- 10 procent av årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp (571 000 kronor)
- 65 procent av den del av årslön som är mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp (571 000–1 520 000 kronor)
- 32,5 procent av den del av årslön som är mellan 20–30 inkomstbasbelopp (1 520 000–2 286 000 kronor)

För den del av årslönen som överstiger 30 inkomstbasbelopp ges inte tjänstepension.

För att få hel förmånsbestämd pension måste du ha en anställning med ITP2 fram till 65 års ålder och ha haft en tjänstetid med ITP 2 i minst 30 år (360 månader). För varje månad som saknas minskar pensionen med 1/360-del.

Om du har ITP 2 och tjänar mer än 10 inkomstbasbelopp (762 000 kronor (2024) per år och är överens med din arbetsgivare kan du välja Alternativ ITP hos AMF, så kallad tiotaggarlösning.

14.2.2 Privatanställda arbetare

Är du privatanställd arbetare omfattas du av en tjänstepension som heter Avtalspension SAF-LO. Från det att du fyller 22 år (gäller från 1 januari 2023) börjar din arbetsgivare att betala in motsvarande

- 4,5 procent av din årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp (571 000 kronor 2024)
- 30 procent på den del av årslönen som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp till din tjänstepension.

Inbetalningarna upphör när du fyller 65 år. Tjänstepensionen är helt är premiebestämd, vilket innebär att du själv ansvarar för att välja i vilka bolag och förvaltningsformer dina pengar ska placeras. Storleken på den tjänstepension som ska betalas ut till dig bestäms på motsvarande sätt som exempelvis premiepensionen och ITP 1.

14.2.3 Kommun- och regionanställda

Är du anställd inom kommun, region, kommunal-/kommunförbund eller kommunala företag omfattas du antingen av det äldre avtalet KAP-KL eller från den 1 januari 2023 av AKAP-KR.

Inom KAP-KL betalar arbetsgivaren en tjänstepension motsvarande

- 4,5 procent av din årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp (571 000 kronor 2024)
- Förmånsbestämd del för inkomster som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp

KAP-KL är stängd för nyteckning men de som hade en förmånsbestämd del när det nya avtalet infördes fick välja att behålla sitt tidigare avtal. Den premiebestämda delen får fritt placeras i upphandlade bolag medan den förmånsbestämda pensionen beräknas utifrån de bästa fem av de sista sju åren med arbetsinkomst innan du börjar ta ut tjänstepensionen.

Inom AKAP-KR betalar arbetsgivaren en tjänstepensionspremie motsvarande

- 6 procent av din årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp (571 000 kronor)
- 31,5 procent av den del av årslönen som är mellan 7,5–30 inkomstbasbelopp (571 000–2 286 000 kronor)

För den del av årslönen som överstiger 30 inkomstbasbelopp ges inte tjänstepension.

AKAP-KR är en helt premiebestämd pension och du får placera hela pensionspremien själv, antingen i fondförsäkring eller i traditionell försäkring. Det innebär att du helt själv, utifrån exempelvis ditt val av bolag, återbetalningsskydd, och utbetalningstid, bär ansvaret för hur stor din pension blir i slutändan. Storleken på den utbetalade tjänstepensionen bestäms på motsvarande sätt som fondförsäkringen respektive traditionella försäkringen inom premiepensionen.

Det finns ingen nedre åldersgräns för när du kan börja tjäna in till tjänstepension, vilket gör att arbetsgivaren kan betala in tjänstepensionspremier om du som ung exempelvis sommarjobbar. Inbetalningarna upphör när du slutar din anställning.

14.2.4 Statligt anställda tjänstemän

Inom kollektivavtalet för statligt anställda finns två tjänstepensionsavtal, PA 16 avdelning 1 för den som är född 1988 eller senare och PA 16 avdelning 2 för den som är född före 1988.

PA 16 avdelning 1 består av tre premiebestämda delar som arbetsgivaren betalar för och 2024 är dessa

- Kåpan Tjänste, en traditionell försäkring och premien är
 - o 2 procent av årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp (571 000 kronor)
 - o 10 procent av den del av årslön som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp
- Kåpan Valbar och Kåpan Aktieval, är en för dig valbar del. Om du väljer Kåpan Valbar placeras dina pengar i samma traditionella försäkring som Kåpan Tjänste. Väljer du istället Kåpan Aktieval placeras din premie i en aktieportfölj. Premien för dessa två alternativ av tjänstepensionen är
 - o 2,5 procent av din årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp
 - o 20 procent av den del av din årslön som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp
- Kåpan Flex, är en traditionell försäkring och arbetsgivaren sätter av 1,5 procent av din lön.

Gemensamt för de tre premiebestämda delarna är att det inte finns någon åldersgräns för när intjänandet börjar. Däremot upphör intjänande när du fyllt 69 år. Åldersgränsen för att tidigast kunna börja ta ut dessa tjänstepensioner är 63 år.

PA 16 avdelning 2 består av fyra delar:

- Kåpan Tjänste, en traditionell försäkring och premien är 2 procent av din lön
- Kåpan Valbar och Kåpan Aktieval, är en för dig valbar del. Kåpan Valbar är samma traditionella försäkring som Kåpan Tjänste. Väljer du istället Kåpan Aktieval placeras din premie i en aktieportfölj. Premien för dessa två alternativ av tjänstepensionen är 2,5 procent av din lön
- Kåpan Flex, är en traditionell försäkring och arbetsgivaren sätter av 0,5 eller ,5 procent av din lön beroende på när du är född.
-
- Förmånsbestämd ålderspension, storleken på den tjänstepension som betalas ut varierar med födelseår och hur länge du arbetat.
 - o Den som är född 1943 får
 - 9,5 procent av årslön upp till 7,5 inkomstbasbelopp
 - 64,85 procent av den del av årslönen mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp
 - 32,40 procent av den del av årslönen mellan 20–30 inkomstbasbelopp
 - o Procentsatserna minskar för varje senare födelseår till och med 1972
 - o Den som är född 1973–1987 får

- 60 procent av den del av årslönen mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp
- 30 procent av den del av årslönen mellan 20–30 inkomstbasbelopp

Kåpan Tjänste och de valbara delarna tjänar du in till när du börjar arbeta men för den förmånsbestämda delen är den nedre åldersgränsen 28 års ålder. För samtliga pensionsdelar upphör intjänandet när du fyller 69 år förutom den förmånsbestämda pensionen som upphör vid 65 års ålder. Åldersgränserna för när du tidigast kan börja ta ut tjänstepensionsdelarna är 63 år. Utbetalningarna av den förmånsbestämda delen är alltid livsvariga. Du väljer själv uttagstiden för de premiebestämda delarna, inom ramen för de uttagstider som erbjuds.

14.3 Så mycket betalas in till din inkomst- och premiepension och tjänstepension varje månad?

Hur mycket arbetsgivaren betalar in till din tjänstepension varje månad beror på vilken lön du har samt vilket kollektivavtal du tillhör. De flesta förvärvsarbetande tillhör något av de fyra största kollektivavtalen. Om du arbetar hos en arbetsgivare utan kollektivavtal kan du ändå ha en tjänstepension om din arbetsgivare har tecknat ett pensionsavtal för dig. Det kallas för en individuell tjänstepension. Du kan kontakta den som är personalansvarig på din arbetsplats för att få veta vad som gäller för dig.

Tabell 24 nedan visar hur mycket som sätts av till inkomst- och premiepension, till tjänstepensionen för vart och ett av de fyra största kollektivavtalsområdena och den totala avsättningen. Tabellen visar enbart avsättningar upp till 7,5 inkomstbasbelopp per år, vilket motsvarar en bruttolön på 47 625 kronor per månad.

Vi ser i tabellen att för nämnda lönenivåer så betalar arbetsgivaren in cirka 19– 23 procent av din lön till din framtida inkomst-, premie- och tjänstepension. Ser man till hur stor andel tjänstepensionsavsättningarna utgör av de totala pensionsavsättningarna så utgör de cirka 21–28 procent, beroende på avtalsområde.¹⁰

Tabell 24 Medianlön och avsättning till allmän inkomst- och premiepension samt premiebestämd tjänstepension upp till 7,5 inkomstbasbelopp, i kronor per månad och som andel av medianlön, 2022

Avtalsområde	Medianlön, kronor	Avsättning allmän inkomst- och premiepension	Avsättning tjänstepension	Avsättning total
Statlig sektor	38 800			
-Född före 1988		6 677 (17,21%)	1 746 (4,5%)	8 423 (21,71%)
-Född 1988 eller senare		6 677 (17,21%)	2 328 (6%)	9 005 (23,21%)
Kommunal sektor	32 200	5 542 (17,21%)	1 932 (6%)	7 474 (23,21%)
Regionsektor	36 700	6 316 (17,21%)	2 202 (6%)	8 518 (23,21%)
Privatanställda arbetare	29 900	5 146 (17,21%)	1 345 (4,5%)	6 491 (21,71%)
Privatanställda tjänstemän	42 800			
- Född före 1979		7 366 (17,21%)	856 (2%)	8 222 (19,21%)
-Född 1979 eller senare		7 366 (17,21%)	1 926 (4,5%)	9 292 (21,71%)

Källor: Uppgifter om medianlön är från SCB:s statistikdatabas/Arbetsmarknad/Lönestrukturstatistik, hela ekonomin/Lön efter yrke/Genomsnittlig lön och lönespridning efter sektor, yrke och kön. Uppgifter om tjänstepensionsavtalen är från Konsumenternas.se/ sparande och pension/ tjänstepension. Övrigt är egna beräkningar. Not 1: Tabellen visar inte hur mycket som sätts av till tjänstepension för den del av lönen som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp. Not 2: Statligt anställda födda 1973–1987 har i regel enbart en förmånsbestämd pension. om de har lön över 7,5 inkomstbasbelopp. Privatanställda tjänstemän födda 1978 eller tidigare har i regel även en förmånsbestämd del i sin tjänstepension.

¹⁰ Om arbetsgivaren sätter av 4,5 procent av din lön till tjänstepension så går cirka 21 procent av de totala pensionsinbetalningarna för dig till tjänstepensionen (4,5 procent + 17,21 procent = 21,71 och $4,5/21,71 = 0,207$). Sätter arbetsgivaren av 6 procent av lönen till tjänstepension så utgör de avsättningarna 27,6 procent av de totala pensionsavsättningarna som görs för dig.

För den del av din bruttolön som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp per år (46 438 kronor per månad 2023) betalar arbetsgivaren in minst 30 procent av den överstigande delen till tjänstepensionen, se tabell 23 ovan.

Inbetalningarna till tjänstepensionen utgör då minst 6 procent av din lön före skatt, vilket motsvarar cirka 26 procent av de totala pensionsinbetalningarna som görs för dig. Om du exempelvis har en lön före skatt som är 75 000 kronor i månaden så utgör inbetalningarna till din tjänstepension cirka 62 procent av de totala pensionsinbetalningarna.

Referenser

Pensionsmyndigheten (2021a), Högre startpension eller högre årliga pensionsomräkningar? Förskottsrentans betydelse för pensionerna.

Pensionsmyndigheten (2021b), Riktmärke för en låg avgift för sparande i en global aktieindexfond.

Pensionsmyndigheten (2022), Orange rapport, <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik/publikationer/orange-rapport-2022/>

Pensionsmyndigheten (2023a), Nyblivna pensionärens kompensationsgrader, <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/rapporter/nyblivna-pensionarers-kompensationsgrader-2023.html>

Pensionsmyndigheten (2023b), <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/rapporter/spara-till-pensionen-som-foretagare-2023>

www.pensionsmyndigheten.se

